

URZĄD GMINY KUŹNICA

Strategia Rozwoju Gminy Kuźnica na lata 2015 - 2020.

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Metodologia prac nad Strategią.....	4
3. Diagnoza społeczno - gospodarcza Gminy Kuźnica	5
4. Analiza SWOT	34
5. Kierunki rozwoju, wizja i misja	37
6. Plan operacyjny Strategii - cele strategiczne, cele szczegółowe i zadania	38
7. Plan finansowy - Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) na lata 2014-2020	47
8. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu.....	56
9. Procedury wdrażania, monitoringu, ewaluacji, aktualizacji i promocji Strategii.	63
10. Konsultacje społeczne Strategii.....	67

1. Wstęp

Posiadanie strategicznego dokumentu przez jednostkę terytorialną jest pierwszym krokiem programowania jej rozwoju społeczno-gospodarczego. Tworzona Strategia jest "własnością" społeczności lokalnej i przede wszystkim dla zagwarantowania i realizacji jej potrzeb. Dlatego też udział lokalnej społeczności (w tym organizacji pozarządowych) będzie czynnikiem wspierającym procesy jej wdrażania.

Dokument został opracowany na cały obszar administracyjny Gminy Kuźnica. Tematycznie dotyczy on wszystkich sfer życia. Zostały w nim:

- wskazane kierunki rozwoju gminy,
- zidentyfikowane problemy mające negatywny wpływ na rozwój gminy i życie mieszkańców,
- określone zadania, które należy zrealizować aby te problemy rozwiązać.

Z uwagi na koszty realizacji tych zadań oraz ograniczone możliwości finansowe Gminy została ułożona lista realizacyjna zadań wg. kryterium ważności, wynikającego z wagi problemu dla rozwoju Gminy i mieszkańców oraz uwzględniająca okres ich realizacji.

Dokument opracowany został przy szerokim zaangażowaniu społeczności lokalnej. Wszystkie problemy, nurtujące na co dzień Gminę i jej mieszkańców oraz sposoby ich rozwiązywania były szczegółowo omawiane i dyskutowane na sesji Rady Gminy oraz na zebraniach wiejskich organizowanych we wszystkich Sołectwach Gminy.

2. Metodologia prac nad Strategią

Poniżej przedstawione zostały materiały źródłowe, wykorzystane do opracowania *Strategii*. Materiałami tymi są przepisy aktualnie obowiązujące w Polsce, związane z ochroną środowiska, stanowiące podstawę prawną do sporządzenia poniższego opracowania. W opracowaniu wykorzystane były założenia i informacje otrzymane przez Wykonawcę od Beneficjenta.

Niniejsze opracowanie zostało oparte na zbiorze danych statystycznych, danych z Urzędu Gminy Kuźnica oraz zebranych podczas spotkania z przedstawicielami mieszkańców i środowisk lokalnych. W opracowaniu przyjęto metodę prognozowania wynikowego, polegającą na ocenie planowanego rozwiązania i analizie możliwego wpływu obiektu na otaczające środowisko społeczne, gospodarcze i przyrodnicze. W przyjętych metodach zastosowano wielostopniowy tryb postępowania poprzez:

- analizę istniejących parametrów i czynników wg dostępnych danych, w tym analizę SWOT,
- analizę działań i elementów inwestycji, które mogą zmieniać stan istniejący, w tym opracowanie misji i wizji,
- analizę ilościową i ocenę zmian, w tym wybór zadań do realizacji,
- określenie działań,
- określenie wniosków końcowych wynikających z przeprowadzonych analiz,
- sporządzenie oceny oddziaływania na środowisko Strategii.

Można stwierdzić, że dane zebrane i otrzymane od zamawiającego pozwoliły w sposób jednoznaczny dokonać oceny środowiska społecznego, gospodarczego i naturalnego Gminy .

3. Diagnoza społeczno - gospodarcza Gminy Kuźnica

a) charakterystyka: położenie, powierzchnia, historia

Gmina Kuźnica leży w województwie podlaskim w powiecie sokólskim¹. Powiat sokólski położony jest na terenie województwa podlaskiego, w północnej części Niziny Podlaskiej. Od strony wschodniej powiat graniczy z Republiką Białorusi. Powiat sokólski stanowią: lokalna wspólnota samorządowa tworzona przez mieszkańców gmin: Sokółka, Dąbrowa Białostocka, Janów, Korycin, Krynki, Kuźnica, Nowy Dwór, Sidra, Suchowola, Szudziałowo. Łączna powierzchnia powiatu wynosi 2054 km².²

---

¹ mapa Źródło: Program Ochrony Środowiska Gminy Kuźnica, maj 2004.

² na podstawie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sokólskiego.

Teren Gminy Kuźnica położony jest na północny – wschód od Sokółki, w odległości 60 kilometrów od Białegostoku, w Makroregionie Niziny Północno – Podlaskiej i zajmuje powierzchnię 133,41 km².

Tabela *Struktura użytkowania gruntów*³

Gmina obszar wiejski	Użytki rolne (ha)	Lasy i zadrzewienia (ha)	Tereny zabudowane i pozostałe (ha)	Wody (ha)	Nieuzytki (ha)
13 341,00	9 702,00	2 501,00	841,00	71,00	226,00

Obok Kuźnicy wije się malownicza rzeka Łosośna. Gmina słynie z przejścia granicznego z Białorusią, leży bowiem na trasie kołowej i kolejowej Białystok – Grodno. Gminę cechuje charakterystyczne pagórkowate ukształtowanie terenu, urozmaicone obszarami leśnymi. W oddalonych od ruchliwej trasy zacisznych zakątkach działają kwatery agroturystyczne.

Gmina Kuźnica to obszar ulokowany pośród malowniczego krajobrazu Wzgórz Sokólskich - prawdziwego raju dla turystów. Teren ten charakteryzuje się występowaniem wysokich i rozległych wałów morenowych, sięgających od 10 do 50 m ponad otaczające je równiny. Przez dolinę Kuźnicy przepływa bogata w pstrągi rzeka Łosośna (dopływ Niemna). Początek i nazwę dała Kuźnicy rudnia, położona w głębi Puszczy Grodzieńskiej, na lewym brzegu Łosośny. W specjalnych piecach hutniczych, tzw. kuźniach wytapiano żelazo z rudy darniowej, której zasoby występowały w okolicach Kuźnicy, Kowali, Saczkowiec i Kuścina. W 1536 r., na polecenie królowej Bony, Jerzy Zelepucha - urzędnik królewski, założył miejscowość Kuźnicę. Do przyznania jej w 1546 r. praw miejskich przyczyniła się właśnie ta władczyni. Już w 1623 r. istniała tu gmina żydowska. W połowie XIX wieku ilość jej członków stanowiła połowę liczby wszystkich mieszkańców. Prawa miejskie utraciła Kuźnica w 1921 r. wskutek zniszczeń z czasów I wojny światowej i wojny polsko - bolszewickiej. Obecny rozwój gospodarczy gminy uzależniony jest ściśle od rozbudowy istniejących tu przejść granicznych. W planie zagospodarowania przestrzennego zostały już wskazane tereny - wzdłuż drogi

³ dane z UG Kuźnica stan na 31.12 2014r.

krajowej nr 19 - z przeznaczeniem na usługi związane z obsługą przygraniczną (hotele, motele, spedycje, mała gastronomia, itp.).

b) ludność

Kuźnica jest gminą wiejską i liczy 4 313 mieszkańców⁴, z czego 1 813 osób zamieszkuje miejscowość Kuźnica. Gęstość zaludnienia kształtuje się na poziomie ok 32 osoby na km².

W 2014 roku w gminie Kuźnica zamieszkiwało więcej mężczyzn (2 139) niż kobiet (2 097). Zarówno w grupie kobiet jak i mężczyzn, gro to osoby w wieku produkcyjnym. W grupie tej znajdowało się 1 474 mężczyzn w wieku pomiędzy 18 a 64 rokiem życia i 1 111 kobiet w wieku pomiędzy 18 a 59 rokiem życia. Społeczeństwo kobiet się znacząco starzeje. W 2014r. na obszarze gminy zamieszkiwało 356 nieletnich i aż 630 kobiet w wieku poprodukcyjnym, podczas gdy na 364 nieletnich mężczyzn przypadało tylko 301 w wieku poprodukcyjnym.

poniżej w tabeli przedstawiono obecny stan demograficzny w podziale na sołectwa.

Tabela Wykaz sołectw i miejscowości położonych na obszarze Gminy Kuźnica oraz miejscowości wchodzących w skład sołectwa⁵

Lp	Sołectwo	Wieś	Kolonia	Przysiółek	Liczba mieszkańców sołectwa
1	Achrymowce	Achrymowce			69
2	Białobłockie	Białobłockie			32
3	Bilminy	Bilminy	Palestyna		83
4	Chreptowce	Chreptowce	Chreptowce Gładowszczyzna		64
5	Cimanie	Cimanie			64

⁴ stan na 31.03.2015r.

⁵ **Kierkielewsczyzna**- miejscowość uwzględniona w wykazie urzędowym miejscowości w Polsce, obecnie niezamieszкана. **Adamowo**- integralna część miejscowości Litwinki. Dane z UG KUźnica.

Lp	Sołectwo	Wieś	Kolonia	Przysiółek	Liczba mieszkańców sołectwa
6	Czepiele	Czepiele	Tołoczki Małe	Kryski	95
7	Czuprynowo	Czuprynowo	Ułeczki		127
8	Długosielce	Długosielce			57
9	Klimówka	Klimówka Szymaki			174
10	Kowale	Kowale			172
11	Kowale-Kolonia		Kowale-Kolonia		95
12	Kruglany	Kruglany	Łosośna Mała Kierkielewszczyzna		96
13	Kuścińce	Kuścińce			79
14	Kuźnica	Kuźnica	Kowale II (domy nr 71-80)		1813
15	Litwinki	Litwinki Adamowo	Pawłowicze		56
16	Łosośna Wielka	Łosośna Wielka			55
17	Łowczyki	Łowczyki			35
18	Mieleszkowce Pawłowickie	Mieleszkowce Pawłowickie			68
19	Mieleszkowce Zalesiańskie	Mieleszkowce Zalesiańskie			56
20	Milenkowce	Milenkowce	Sterpejki Zajzdra		43
21	Nowodziel	Nowodziel	Szalciny		249
22	Parczowce	Parczowce	Tołoczki Wielkie		120
23	Popławce	Popławce			148

Lp	Sołectwo	Wieś	Kolonia	Przysiółek	Liczba mieszkańców sołectwa
24	Saczkowce	Saczkowce			103
25	Starowlany	Starowlany			128
26	Tołcze	Tołcze			40
27	Wojnowce	Wojnowce	Auls		55
28	Wołkusze	Wołkusze			122
29	Wołyńce	Wołyńce	Dubnica Kurpiowska		24
30	Wyzgi	Wyzgi	Kuścin		16

Spółeczeństwo się starzeje. Sytuacja ludzi starszych i samotnych uwarunkowana jest takimi czynnikami jak: pogorszenie stanu zdrowia, utrata pamięci, depresja, niedołęstwo starcze, sztywność schematów myślowych, brak zapewnienia opieki ze strony rodziny, niekorzystne warunki do życia. Ograniczenia finansowe stają się dla nich często głównym powodem rezygnacji z życia społecznego w pełnym wymiarze. Używając stwierdzenia „osoby starsze” mamy na myśli osoby w wieku poprodukcyjnym. Osoby te często samotne, nieposiadające rodziny, decydują się lub są zmuszone do izolacji od otoczenia i tym samym pozostają poza możliwością instytucji i organizacji działających na polu pomocy osobom starszym. Należy podjąć działania, które przywrócą wiarę we własną wartość, niwelować poczucie osamotnienia, wzbudzać poczucie solidarności z bliźnim i społecznością lokalną, ukazać niezależność i samodzielność ludzi starszych oraz ich przydatność w życiu społeczności lokalnej.

c) sfera społeczna

W obrębie środowiska społecznego uwzględnione zostały czynniki takie jak: charakterystyka ludności, ochrona zdrowia, opieka społeczna, edukacja i placówki oświatowe, środowisko kulturowe, w tym biblioteki i imprezy cykliczne, sport i turystykę wraz z dziedzictwem kulturowym. W analizie uwzględniono także społeczeństwo obywatelskie - organizacje społeczno- kulturalne i udział w wyborach.

W 2014r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuźnicy wydatkował kwotę: 1 853 793,96 zł. na pomoc społeczną, świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny, Rządowy program wspierania osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne, dodatki mieszkaniowe, Kartę dużej rodziny i Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuźnicy podejmował dodatkowe działania w postaci pracy socjalnej, współpracy z komornikami sądowymi w zakresie zaliczki alimentacyjnej i świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz prowadzonego postępowania wobec dłużników alimentacyjnych.

Poniżej w tabeli podano szczegółowe zestawienie⁶.

Lp.	Rodzaj wydatku w ramach środków własnych gminy	Liczba rodzin/ osób	Wydatek w zł.
1.	Zasiłki celowe , specjalne celowe	31 rodzin	13 500,00
3.	Zasiłki celowe na wydatki powstałe w wyniku zdarzenia losowego	2 rodziny	1500,00
4.	Odpłatność za pobyt mieszkańców Gminy w DPS	2 osoby	57 516,25
5.	Prace społecznie-użyteczne	3 osoby	659,20
6.	„ Wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „ Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020	101 rodzin 448 osób w rodzinach	25 000,00
8.	Utrzymanie Ośrodka	4 osoby	140 255,28
9.	Dodatki mieszkaniowe	6 rodzin	564,18
10.	Profilaktyka i rozwiązywanie problemów	Realizacja gminnego	

⁶ Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kuźnicy za okres styczeń –grudzień 2014r.

	alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii	programu	80 604,84
11.	Przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Realizacja gminnego programu	1 475,00
Lp.	Rodzaj wydatku ze środków pochodzących z dotacji na realizację zadań zleconych i zadań własnych	Liczba rodzin/osób	Wydatek w zł.
1.	Zasiłki stałe	23 osoby	117 861,36
2.	Składka na ubezpieczenie zdrowotne (zasiłki stałe)	20 osób	9 974,04
3.	Zasiłki okresowe	104 rodziny	318 705,93
4.	Wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020	Liczba osób i rodzin wykazana w tabeli I wiersz 6	92 000,00
5.	Utrzymanie Ośrodka	4 osoby	57 999,83
6.	Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych (3% z tytułu obsługi świadczeń)	164 rodziny	473 493,78
7.	Zasiłki pielęgnacyjne (3% z tytułu obsługi świadczeń)	63 osoby	100 227,24
8.	Świadczenia pielęgnacyjne (3% z tytułu obsługi świadczeń)	11 osób	70 781,60
9.	Składka na ubezpieczenie emerytalno - rentowe (świadczenie pielęgnacyjne i zasiłek dla opiekuna) (3% z tytułu obsługi świadczeń)	15 osób	23 129,84
10.	Składka na ubezpieczenie zdrowotne (świadczenie pielęgnacyjne i zasiłek dla opiekuna)	6 osób	1 704,48
11.	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka (3% z tytułu obsługi świadczeń)	29 rodzin	29 870,00

12.	Świadczenia z funduszu alimentacyjnego (3% z tytułu obsługi świadczeń)	30 osób	126 272,85
13.	Rządowy program wspierania osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne (3% z tytułu obsługi świadczeń)	11 osób	19 158,00
14.	Zasiłek dla opiekuna (3% z tytułu obsługi świadczeń oraz odsetki od wypłaconych świadczeń)	13 osób	91 388,45
15.	Rządowy program dla rodzin wielodzietnych – Karta Dużej Rodziny	17 rodzin – 82 karty	151, 81

Społeczeństwo jest średnio aktywne. Udział w wyborach w Gminie Kuźnica w ostatnich latach przedstawiał się następująco:

- w I turze wyborów Prezydenta RP w dniu 10 maja 2015 r. frekwencja wyniosła 44,32 %.
- w wyborach samorządowych w dniu 16 listopada 2014 r. frekwencja wyniosła 63,63 %.

Sprawy lokalne (wybory samorządowe) cieszyły się większą popularnością.

Istotnym aspektem strefy społecznej jest szeroko pojęte środowisko kulturowe. Cechy przestrzeni kulturowej wyznaczają kultywowane tradycje kulturalne, kompleksy kulturowe, pomniki dziedzictwa oraz obiekty o szczególnych wartościach dla społeczności lokalnych. Szansą jest oferta proponowana przez ośrodki kultury, stowarzyszenia, zespoły amatorskie itp. Kuźnica spełnia funkcje lokalnego ośrodka administracyjnego, kulturalnego i edukacyjnego. Szeroko rozumianą kulturę upowszechniają też szkoły i biblioteka. Obok działalności podstawowej często organizują przysposobienie czytelnicze dzieci i młodzieży, dyskusje nad książką, spotkania z pisarzami, konkursy plastyczne i literackie, wystawy i inne imprezy. Gmina posiada placówki oświatowo – kulturalne.

Na terenie gminy działają instytucje edukacji i kultury oraz opieki społecznej:

- Biblioteka Publiczna Gminy Kuźnica
- Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Kuźnicy
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuźnicy
- Przedszkole w Kuźnicy
- Zespół Szkół w Kuźnicy
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Kuźnicy

Najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy są:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- bezradność w sprawach opiekuńczych – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- długotrwała ciężka choroba.

Na te potrzeby odpowiada gmina, GOPS oraz organizacje społeczne.

Najbardziej aktywne organizacje pozarządowe i instytucje społeczne na terenie gminy to:

- Stowarzyszenie Ludowy Klub Sportowy „Pogranicze” w Kuźnicy
- Caritas Archidiecezji Białostockiej - Stacji Opieki medycznej na terenie gminy Kuźnica i Świetlica Środowiskowa
- dwie parafie kościoła rzymskokatolickiego - Parafia Opatrzności Bożej w Kuźnicy i Parafia Świętej Trójcy i św. Dominika w Klimówce
- parafia Kościoła prawosławnego - Parafia Podwyższenia Krzyża Pańskiego w Kuźnicy
- 3 terenowe jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej mieszczące się w Kuźnicy, wsi Saczkowce, Starowlany
- Uczniowski Klub Sportowy „Jastrząb”
- Koło Emerytów, Rencistów i Inwalidów przy GOKiS w Kuźnicy.

Na terenie gminy istnieje kilka ciekawych obiektów historycznych oraz miejsc pamięci narodowej. Istnieją również obiekty o wartości kulturowej.

Tabela Wykaz zabytków nieruchomych na terenie gminy ⁷

Lp.	Miejscowość	Rodzaj zabytku, nr rej.
1.	Klimówka	Kościół nr rej 63/2 (p.w. Św. Trójcy i św. Dominika)
2.	Klimówka	Cmentarz przykościelny nr rej 63/2
3.	Klimówka	Cmentarz rzymskokatolicki
4.	Kuźnica	Kościół nr rej A-124 (p.w. Opatrzności Bożej)
5.	Kuźnica	Cmentarz przykościelny nr rej A-124
6.	Kuźnica	Cmentarz rzymskokatolicki
7.	Kuźnica	Cmentarz prawosławny
8.	Kuźnica	Cmentarz przycerkiewny
9.	Kuźnica	Cmentarz Żydowski
10.	Łosośna Mała	Dwór nr rej. 57 (63)
11.	Łosośna Wielka	Stanowisko archeologiczne - średniowieczny gród strażniczy nr rej.205/A
12.	Łowczyki	Stanowisko archeologiczne - Cmentarzysko ze Stellami nr rej.276/1/A
13.	Pawłowicze	Pałac nr rej. 62 (68) (Wołłowiczów)
14.	Pawłowicze	Oficyna dworska
15.	Pawłowicze	Ruiny oficyny
16.	Tołoczki Małe	Zespół dworsko-folwarczny
17.	Tołoczki Wielkie	Dwór
18.	Wołkusze	Kapliczka przydrożna nr rej. 61 (67)
19.	Zajzdra	Zespół folwarczny

⁷ stan na dzień 31.12.2014r. dane z UG Kuźnica

Zasoby mieszkaniowe gminy tworzone są głównie przez mieszkania prywatne będące własnością osób fizycznych (98,08%), pozostałe 1,92% stanowi własność komunalną. Samorządy gminne ustawowo są zobligowane do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoich obywateli. Lokale komunalne stanowią jedynie 1,92% wszystkich mieszkań i na pewno nie zaspokajają to potrzeb lokalnej społeczności.⁸

---

⁸ Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych W Gminie Kuźnica Na Lata 2011-2020

d) infrastruktura techniczna

System komunikacyjny gminy stanowi sieć drogową i komunikacja autobusowa PKS i PKP. W granicach administracyjnych gminy występują drogi gminne, powiatowe i jedna droga krajowa. Układ sieci drogowej stanowi wystarczająco dogodny system komunikacyjny dla mieszkańców gminy. Problemem natomiast staje się niedostateczny stan nawierzchni wielu spośród istniejących dróg oraz ich niektóre parametry techniczne, nie odpowiadające wymogom zwiększającego się natężenia ruchu oraz bezpieczeństwa (przede wszystkim brak utwardzenia). Należy dążyć do zwiększenia ilości dróg o nawierzchni utwardzonej. Parametry istniejących dróg nie odpowiadają współczesnym wymaganiom, co wyraża się szczególnie brakiem dostatecznej nośności nawierzchni. Dlatego wymagana jest poprawa stanu technicznego dróg. Z analizy układu dróg publicznych wynika, że sieć tych dróg jest wystarczająca do obsługi istniejącej sieci osadniczej. Stan techniczny dróg jest jednak niezadowalający. Uzupełnieniem transportu drogowego jest transport kolejowy. Dane poniżej obrazują stan na 31.12.2014r.

Tabela Sieć dróg gminnych⁹

Ogółem	Drogi nieulepszone brukowe (km)	Drogi asfaltowe (km)	Drogi żwirowe (km)	Drogi gruntowe wzmocnione żwirem, żużlem (km)	Drogi ulepszone kostka betonowa (km)	Drogi ulepszone betonowe (km)	Drogi nieulepszone tłuczniowe (km)	Drogi naturalne (z gruntu rodzimego) (km)
61,33	2,726	5,662	26,573	19,384	0,187	0,044	2,599	4,151

System kanalizacji deszczowej na obszarze gminy to 450 m.

Przez obszar gminy Kuźnica przebiega droga krajowa S19 granica państwa - Kuźnica Białostocka – Białystok – Lublin – Rzeszów – Barwinek – granica państwa na odcinku Ploski - Chlebczyn; która na terenie gminy jest w złym stanie technicznym.

Przez obszar gminy Kuźnica przebiega linia kolejowa:

- Linia: Zielonka – Białystok – Kuźnica – Granica Państwa - od km 204 + 00 do km 238 + 574 – 34,574 km

⁹ dane z UG Kuźnica

Gmina Kuźnica posiada dwa podziemne źródła wody pitnej (lokalizacja i dane w tabeli poniżej). Długość sieci wodociągowej to 128¹⁰ km.

Tabela *Zaopatrzenie w wodę*¹¹

Zaopatrzenie w wodę	j.m.	Stan na dzień 31.12.2014r.
Długość sieci wodociągowej	km	118,5
Połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych.	szt.	959
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	m ³ /miesz./rok	80 997

Tabela *Ujęcia wody*¹²

Ujęcia wody pitnej			Stacje uzdatniania wody		Powierzchnia strefy ochronnej (ha)
Nazwa ujęcia / lokalizacja	Rodzaj: wody podziemne lub wody powierzchniowe	Wydajność (m³ /dobę)	Nazwa / lokalizacja	Wydajność (m³ /dobę)	
Kuźnica	podziemne	1560	Kuźnica	1560	brak
Kuścińce	podziemne	960	Kuścińce	960	brak

Długość sieci kanalizacyjnej to zaledwie 14,6 km. Na terenie gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków - biologiczna.

¹⁰ stan na czerwiec 2015r.

¹¹ dane z UG Kuźnica

¹² dane z UG Kuźnica

Tabela Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków¹³

Wyszczególnienie	j.m.	Stan na dzień 31.12.2014r.
Wskaźnik skanalizowania gminy ¹⁴	%	
Długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	11,6
Połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych.	szt.	339
Ilość zbiorników bezodpływowych na ścieki	szt.	421
Ilość ścieków powstających na terenie gminy	m ³ /rok	58 586,2

Tabela Oczyszczalnie ścieków komunalnych - stan na dzień 31.12.2014r.¹⁵

Nazwa /lokalizacja	Liczba mieszkańców	Liczba obsługiwanych mieszkańców	% udział obsługiwanych mieszkańców	Przepustowość projektowa (m³ /d)	Typ oczyszczalni
Kuźnica	1700	1315	77%	400	Biologiczna

Na obszarze Gminy Kuźnica nie ma centralnego źródła ciepła. Mieszkańcy Gminy Kuźnica czerpią energię cieplną z indywidualnych palenisk domowych i zbiorczych.

System sieci gazownictwa ziemnego całego województwa podlaskiego zalicza się do najsłabiej rozwiniętych w kraju. Gmina Kuźnica nie jest dotychczas zgazyfikowana. Na analizowanym obszarze nie ma magistrali przesyłowych gazu ziemnego, w gminie funkcjonuje system gazownictwa bezprzewodowego, którego dystrybucja prowadzona jest przez prywatnych dostawców.

Zmiany klimatu, kwaśne deszcze, dziura ozonowa, degradacja chemiczna gleb jest wynikiem działalności człowieka na środowisko. Emisja do atmosfery gazów: dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenków azotu jest głównym problemem ekologicznym.

¹³ dane z UG Kuźnica

¹⁴ Wskaźnik skanalizowania gminy oznacza stosunek liczby mieszkańców podłączonych do systemu kanalizacji do ogólnej liczby mieszkańców wyrażony w %.

¹⁵ dane z UG Kuźnica

Źródłem tych gazów jest spalanie paliw, głównie dla celów energetycznych. Należy podejmować działania zmierzające do zmniejszenia energochłonnych procesów produkcyjnych, zmianę struktury zużywanych paliw, a także wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz bezemisyjnych. W Polsce głównym źródłem energii cieplnej jest węgiel kamienny. W sezonie grzewczym następuje więc wzrost emisji pyłowo – gazowej na terenach zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej. Największy problem emisji zanieczyszczeń z procesów spalania jest w sektorze komunalno – bytowym, gdzie głównie ze względu na wysokie ceny oleju opałowego i brak dostępności w wielu gminach do sieci gazowych używa się jako paliwo węgiel kamienny. W sezonie grzewczym następuje więc wzrost emisji pyłowo – gazowej na terenach zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej nie podłączonej do ogólnych systemów ciepłowniczych. System zaopatrzenia gminy w ciepło ma charakter rozproszony.

W związku z funkcjonowaniem nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi Gmina Kuźnica zorganizowała przetarg na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych położonych na jej terenie. Odpady komunalne są odbierane z następującą częstotliwością:

a) Zmieszane odpady komunalne:

- odbierane z częstotliwością jeden raz w miesiącu;

b) Selektownie zebrane odpady komunalne:

- odbierane z częstotliwością jeden raz w miesiącu.

Selektywna zbiórka odpadów komunalnych odbywa się w systemie workowym:

-worek żółty- tworzywa sztuczne i metale;

-worek zielony- szkło;

-worek niebieski- papier;

-worek brązowy – odpady ulegające biodegradacji.

Na terenie Gminy Kuźnica funkcjonuje Punkt Selektownej Zbiórki Odpadów Komunalnych, do którego właściciele nieruchomości w ramach opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi mogli dostarczać następujące frakcje odpadów komunalnych: przeterminowane leki, chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, odpady zielone oraz odpady budowlano-remontowe (z remontu prowadzonego we własnym zakresie).

Na terenie Gminy Kuźnica nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych, gdyż gmina nie posiada składowiska odpadów komunalnych. Jedynie w zakresie odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (z terenu Gminy Kuźnica - gmina wiejska) odpady są wykorzystywane u źródła, tj. do karmienia zwierząt domowych roślinożernych (krowy, konie, króliki). Papier częściowo jest spalany w kotłach, służy do rozpalania. Odpady budowlane oprócz niebezpiecznych wykorzystuje się w gospodarstwach (posadzki betonowe).

Odpady komunalne zgodnie z zawartą umową przetargową na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych przekazywane są specjalistyczną firmą i wywożone poza obszar gminy na Składowiska Odpadów.

e) przedsiębiorczość

Sektor gospodarki składa się z pięciu zasadniczych działów: rolnictwo, leśnictwo, przemysł, usługi i turystyka. W zakres problematyki przemysłu wchodzi struktura branżowa, struktura własności, wielkość zakładów ich rozmieszczenie i koncentracja oraz liczba zatrudnionych osób. Szczególną uwagę należy zwrócić na MŚP, które służą zaspokojeniu rynku lokalnego a ich rozwój może wypłynąć na zmniejszenie bezrobocia.

Kuźnica jest gminą o charakterze usługowo-rolniczym. W systemie CEIDG w spisie przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy Kuźnica aktywnych obecnie jest 73 podmioty¹⁶. Spośród aktywnych zarejestrowanych podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Kuźnica największy udział mają jednostki usługowe. Poniżej tabela przedstawiająca osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według wybranych sekcji - stan w dniu 31.12.2014r.¹⁷

Tabela Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według wybranych sekcji¹⁸

Ogółem	W tym								
	Rolnictwo leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przetwórstwo przemysłowe	Budownictwo	Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Transport i gospodarka magazynowa	Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	Pozostała działalność gospodarcza
147	5	16	24	37	21	12	10	2	7

Największe firmy posiadające swoją siedzibę i prowadzące swoją działalność na terenie gminy to:

- Terminal Przeładunkowo-Produkcyjny KREX Sp. z o.o. O/Czuprynowo (przeładunek drewna, węgla, biomasy),
- Szoka Sp. J. – Sala Weselna Bona (restauracja, sala bankietowa),
- Centrum Logistyczne w Łosośnej (przeładunek drewna i węgla),
- Zieliński Radosław Wołkusze (wydobycie żwiru),
- Zakład Budowy Dróg i Mostów Edward Donejko, (roboty budowlano-drogowe),
- Zajazd „Sosna” Grzegorz Sosiński Kruglany (bar),

¹⁶ (wg stanu na dzień 2015.05.14).

¹⁷ Dane z GUS: <http://bialystok.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/podmioty-gospodarcze/zmiany-strukturalne-grup-podmiotow-gospodarki-narodowej-w-rejestrze-regon-w-województwie-podlaskim-2014-r-,13,12.html>

¹⁸ dane z UG Kuźnica

- „Rogalik” S.C. Zakład Piekarniczy Żyliński Andrzej i Auchimowicz Władysław Kuźnica (piekarnia),
- „ĆWIREK,, Cviklevska Ludmiła Kuźnica, (sklep spożywczo-przemysłowy),
- „DOMEK” – Jędrzej Garkowski (sprzedaż detaliczna drobnych wyrobów metalowych farb i szkła)
- Zakład Ogólnobudowlany Józef Kunda (usługi ogólnobudowlane)

Istotną rolę w sferze produkcyjnej odgrywa infrastruktura ekonomiczna - instytucje z otoczenia biznesu, na którą składają się banki i inne instytucje finansowe, inkubatory innowacyjności i przedsiębiorczości, parki naukowo - technologiczne, a także agencje rozwoju, instytucje doradcze, konsultingowe i szkoleniowe oraz organizacje wystawowe i promocyjne. Na obszarze gminy wyżej wymienione instytucje pojawiają się jedynie sporadycznie. Ich powstawanie i rozwój konieczne są do wzrostu i rozwoju gospodarczego obszaru.

f) bezrobocie

Najważniejszą kwestią w walce z bezrobociem¹⁹ jest likwidacja jego przyczyn. Prowadzona jest ona przeważnie poprzez pracę socjalną zmierzającą do mobilizacji potrzebujących w poszukiwaniu zatrudnienia. Wśród osób bezrobotnych znajdują się osoby młode absolwenci szkół, którzy coraz częściej w poszukiwaniu pracy migrują w inne rejony Polski. Gmina powinna skoncentrować wysiłki na uruchomienie odpowiednich mechanizmów, które w perspektywie przyniosłyby ofertę pracy dla ludzi młodych. Osoby bezrobotne często wykazują brak aktywności w rozwiązywaniu problemów przyjmując postawę roszczeniową wobec instytucji świadczących pomoc. Skutkuje ono utrwalonymi negatywnymi wzorcami zachowań tj. nadużywaniem alkoholu. Wobec osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem należy uruchamiać oprócz działań osłonowych także nowe formy aktywizujące i wspierające do samodzielnego przezwyciężenia trudnych sytuacji.

Kierunki działań podejmowane w celu walki z bezrobociem przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuźnicy, Powiatowy Urząd Pracy w Sokółce i Urząd Gminy Kuźnica to:

- Objęcie pracą socjalną osób długotrwale bezrobotnych, tak by zachęcić je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. Udzielanie osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie poradnictwa.
- Objęcie pomocą materialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.
- Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie rozwoju form zatrudnienia na terenie gminy :

- organizowanie prac społecznie użytecznych,
- organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych,
- promowanie szkoleń,
- tworzenie na terenie Gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów mogących tworzyć nowe miejsca pracy.

---

¹⁹ GSRP Kuźnica 2012-2020

Obecnie²⁰ bezrobotni zarejestrowani na terenie województwa podlaskiego to 60,0 tys. osób, zaś stopa bezrobocia na Podlasiu kształtuje się na poziomie 13% . Bezrobocie na obszarze Gminy Kuźnica wg stanu na dzień 31.12.2014r. przedstawia się następująco: zarejestrowano 298 bezrobotnych, w tym 121 kobiet, 177 mężczyzn.

g) budżet Gminy Kuźnica

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji Strategii. Dochody budżetu gminy na rok 2015r. planuje się w wysokości 13 462 988 zł, w tym dochody majątkowe - 2 257 597 zł, a dochody bieżące - 11 205 481 zł. Wydatki budżetu gminy na rok 2015r. planuje się w wysokości 14 741 500 zł. Deficyt zostanie pokryty kredytem długoterminowym. W budżecie zaplanowano rezerwy: ogólną 90 000 zł i na zarządzanie kryzysowe 30 000 zł. Jak wynika z wstępnych prognoz nie zapowiada się zmiana źródeł dochodów składających się na budżet gminy. Finansowanie planowanych zadań do realizacji nie będzie możliwe bez uzyskania wsparcia środkami pochodzącymi z programów pomocowych oraz bez konieczności zaciągania kredytów długoterminowych zarówno komercyjnych jak i preferencyjnych.

---

²⁰ stan na koniec kwietnia 2015r.

h) środowisko naturalne

Lasy są najbardziej naturalną formacją przyrodniczą związaną z krajobrazem oraz niezbędnym czynnikiem równowagi środowiska przyrodniczego. Szczególną rolę w ochronie ekosystemów leśnych ich biocenoz oraz zachodzących naturalnych procesów przyrodniczych, odgrywają tereny chronione i rezerwaty leśne. Lasy spełniają bardzo różnorodne funkcje w sposób naturalny, którymi są:

- funkcje ekologiczne (ochronne) – zapewniające stabilizację stosunków wodnych, ochronę gleb przed erozją, kształtują klimat, stabilizują układ atmosfery, tworząc warunki do zachowania potencjału biologicznego gatunków i ekosystemów, zachowując różnorodność i złożoność krajobrazu,
- funkcje produkcyjne – polegające na pozyskiwaniu drewna z zachowaniem odnawialności, pozyskiwaniu nieдрzewnych użytków z lasu, prowadzenie gospodarki łowieckiej oraz rozwijaniu turystyki,
- funkcje społeczne – które służą kształtowaniu korzystnych warunków zdrowotnych i rekreacyjnych dla społeczeństwa.

Lasy mają istotne znaczenie gospodarcze i są kluczowym elementem bezpieczeństwa ekologicznego oraz mają szczególne znaczenie w ochronie środowiska naturalnego. Lasy na terenie gminy Kuźnica zajmują 18,7 % powierzchni ogólnej gminy tj. 2 501 ha. Lasy państwowe gospodarstwa leśnego, które zajmują 37,8% (946 ha) ogólnej powierzchni lasów gminy występują w znacznym rozdrobnieniu na obszarze całej gminy. Lasy prywatne stanowią 62,2% (1 555 ha) ogólnej powierzchni lasów są znacznie rozdrobnione i występują na obszarze całej gminy.

Na terenie Gminy do terenów cennych przyrodniczo należą:

- na Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie” – pow. 40456 ha, na wschód od Puszczy Knyszyńskiej, odznaczający się urozmaiconą rzeźbą terenu, z licznymi wzgórzami morenowymi o wysokości pow. 200 m n.p.m., częściowo zalesionymi,
- pomniki przyrody (jesion wyniosły we wsi Kuścińce, sosna zwyczajna i klon zwyczajny we wsi Łosośna, jesion wyniosły we wsi Czuprynowo, dąb szypułkowy i klon zwyczajny oraz aleja drzew we wsi Pawłowicze).

Tabela Pomniki przyrody²¹

Lp.	Numer ewidencyjny	Rodzaj obiektu (drzewo, głąz itd.)	Gatunek	Lokalizacja
1.	294	drzewo	Jesion wyniosły	Kuścińce
2.	330	drzewo	Brzoza brodawkowata	Łosośna
3.	331	drzewo	Sosna zwyczajna	Łosośna
4.	332	drzewo	Klon zwyczajny	Łosośna
5.	337	drzewo	Jesion wyniosły	Czuprynowo
6.	341	Aleja drzew	24 lipy drobnolistne, 7 klonów zwyczajnych, 2 kasztanowce, 1 jesion wyniosły	Pawłowicze
7.	342	drzewo	Dąb szypułkowy	Pawłowicze
8.	694	drzewo	Klon zwyczajny	Pawłowicze

Pod względem hydrologicznym obszar gminy Kuźnica leży w 86% w zlewni dorzecza Niemna i w 14% zlewni Biebrzy (dorzecze Wisły środkowej). Niemen jest rzeką o długości całkowitej 937 km. Rzeką przepływa przez Republikę Białorusi, Republikę Litewską oraz Federację Rosyjską (obwód kaliningradzki). Źródła rzeki zlokalizowane są w okolicach Mińska. Niemen uchodzi do Morza Bałtyckiego. Główne rzeki wyżej wymienionego dorzecza na terenie Polski to: Świsłocz, Łosośna (na terenie gminy Kuźnica), Czarna Hańcza, Marycha, Szeszupa. W północnej części regionu obecna znaczna liczba jezior. obszar ten jest chroniony zapisami tzw. Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) - dyrektywa 000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. WE L 327 z 22.12.2000, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne rozdz. 15, t. 5, str. 275, z późn. zm.). Zgodnie z zapisami RDW planowanie gospodarowaniem wodami odbywa się w podziale na obszary dorzeczy. Zgodnie z

²¹ dane z UG Kuźnica

ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2015 Nr 469 z późn. zm.) w chwili obecnej na obszarze Polski wyznaczonych jest 10 obszarów dorzeczy: Wisły, Odry, Dniestru, Dunaju, Jarftu, Łaby, Niemna, Pregoty, Świeżej i Ücker. Dla każdego obszaru dorzecza opracowuje się plan gospodarowania wodami.

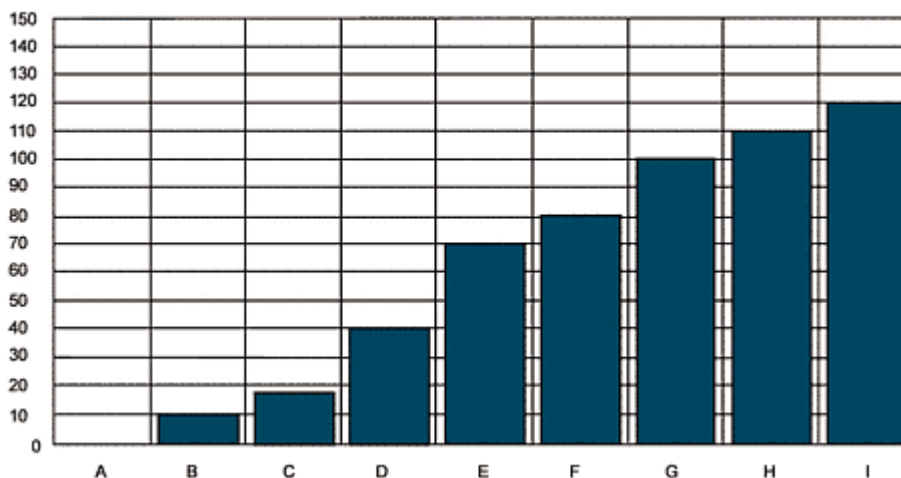
Stan czystości rzeki Łosośna mieści się w II klasie.

Na terenie Gminy Kuźnica wody podziemne, o znaczeniu użytkowym, występują głównie w piaszczysto - żwirowych utworach trzeciorzędowych i czwartorzędowych oraz w węglanowych utworach kredowych. Ich wodonośność jest słabo rozpoznana. Warunki wód są skomplikowane z powodu nieciągłości warstw. Ich głębokość waha się od ok. 20 do 80 m. Charakteryzują się twardością, suchą pozostałością średnio 300 mg/dm³ oraz zawartością żelaza 1-1,5 mg/dm³. Wody poziomu powierzchniowego występują w aluwiach rzecznych oraz utworach wodnolodowcowych.

Zagrożenia środowiska - jakość powietrza atmosferycznego zależy przede wszystkim od emitowanych, (wprowadzanych) bezpośrednio lub pośrednio, substancji powstających w wyniku działalności człowieka. Główne rodzaje i ilości zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery powstają w wyniku spalania różnego rodzaju paliw. Substancje chemiczne wprowadzane do powietrza w największych ilościach to: CO₂, SO₂, NO₂, pył, CO. Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są instalacje energetyczne oraz ciągi komunikacyjne (zanieczyszczenia powstające przy spalaniu paliwa samochodowego). Dwutlenek siarki emitowany jest przede wszystkim przez kotłownie lokalne, przy spalaniu zanieczyszczonego węgla. Tlenki azotu pochodzą ze spalania węgla, koksu, gazu i benzyn (transport samochodowy). Pyły - emitowane są do atmosfery wraz ze spalinami pochodzącymi ze spalania paliw stałych. Średnie stężenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza w okresie zimowym jest kilka razy wyższe niż w okresie letnim.

Hałas można podzielić na:

- przemysłowy,
- komunalny (w miejscach publicznych, w pomieszczeniach mieszkalnych),
- komunikacyjny.

Wykres 1. Poziomy hałasu odczuwane przez człowieka.²²

Opis: Poziomy hałasu: A) granica słyszalności, B) szept, C) szelest liści, D) szum fal morskich, E) głośna rozmowa, F) odkurzacz, G) muzyka rockowa, H) silnik odrzutowy, I) granica bólu.

Na terenie Gminy nie występują zakłady przemysłowe oraz obiekty uciążliwe pod względem emisji hałasu do środowiska, przekraczające normy. Najpoważniejszymi źródłami emisji hałasu są ciągi komunikacyjne.

Promieniowanie elektromagnetyczne to stosunkowo nowe zanieczyszczenie środowiska. Na terenie Gminy nie ma urządzeń wytwarzających: pole elektryczne lub magnetyczne stałe, pole elektryczne i magnetyczne o częstotliwości 50 Hz wytwarzane przez stacje i linie elektroenergetyczne oraz promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące w zakresie 0,001-300 000 MHz.

Wśród szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego przez działalność człowieka, wyróżnia się:

- promieniowanie jonizujące, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- promieniowanie niejonizujące, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz

²² **Autor:** Dawid Tracz.

instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

Głównym źródłem zasilania w energię elektryczną w tym obszarze są stacje transformatorowo – rozdzielcze RPZ 110/15 kV, pracujące w dwustronnym układzie zasilania. Stacja jest zasilana napowietrzną linią WN 110 kV. Rozprowadzenie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się w większości poprzez napowietrzny system sieci SN 15 kV. Stan techniczny sieci jest różny w zależności od odcinka. Zasilania indywidualnych odbiorców dokonuje się poprzez układ sieci SN, które na wielu odcinkach wymagają modernizacji lub remontu. Na terenie gminy zlokalizowanych jest szereg stacji transformatorowych słupowych.

Do punktowych źródeł promieniowania niejonizującego należą także, m.in.:

- pojedyncze nadajniki radiowe,
- urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne pracujące w zakładach przemysłowych, ośrodkach medycznych oraz będące w dyspozycji miejskiej policji i straży pożarnej oraz straży granicznej.

Ze względu na uzgadnianie obiektów telefonii komórkowej przez różne organy administracji, nie jest znana liczba stacji bazowych telefonii komórkowej na obszarze gminy Kuźnica oraz brak danych dotyczących ich parametrów wpływających na środowisko. W przypadku stacji bazowych telefonii komórkowej pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi.

Brak stałego monitoringu, na obszarze gminy Kuźnica, w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego uniemożliwia ocenę stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wokół obiektów i urządzeń będących jego źródłem.

Transport jest poważnym źródłem zanieczyszczenia środowiska. W ostatnich latach w Polsce nastąpił gwałtowny rozwój transportu drogowego, a wraz z nim pojawiły się nowe zagrożenia środowiska. Prawie dwukrotnie wzrosła liczba

prywatnych samochodów. Towarzyszy temu niedostateczny rozwój sieci dróg, autostrad, co powoduje zatory, korki i większą emisję substancji i hałasu do środowiska. Spaliny i hałas komunikacyjny stwarzają duże zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Wzrastająca liczba samochodów, często starych, wyeksploatowanych – to także źródło dużej ilości odpadów. Zagrożeniem środowiska jest więc transport pod każdą postacią, a więc drogowy, kolejowy, jak i wodny oraz linie energetyczne, w tym katastrofy komunikacyjne drogowe i kolejowe oraz katastrofy związane z transportem materiałów niebezpiecznych. W przypadku awarii (uszkodzenia) cystern lub w następstwie katastrofy drogowej czy kolejowej, istnieje realne zagrożenie skażenia ludności i środowiska wokół wymienionych tras przewozu. Zagrożenie dla ludności stwarzają również awarie na stacjach paliw płynnych i gazowych.

Wymienione zagrożenia środowiska mogą stopniowo znacznie pogarszać jakość życia mieszkańców. W przypadku awarii (uszkodzenia) cystern lub w następstwie katastrofy drogowej istnieje realne zagrożenie skażenia ludności i środowiska wokół wymienionych tras przewozu. Zagrożenie dla ludności stwarzają również zakłady, które w procesie technologicznym wykorzystują gazy toksyczne, a także stacje i dystrybutory paliw płynnych.

Bezpieczeństwo ludności wiąże się z przeciwdziałaniem zagrożeniom cywilizacyjnym, powodowanym przez wszelkiego typu awarie infrastruktury technicznej stwarzające zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi, katastrofy wywołane przez siły natury. Znaczna jest także chemizacja rolnictwa. To wszystko dodaje się do zagrożeń wywołanych transportem surowców i produktów naftowych, przesyłaniem innych substancji, pracą urządzeń podatnych na pożar i wybuch.

Zagrożeniami dla środowiska, jakie mogą wystąpić na terenie Gminy są:

- powódzie,
- huragany,
- pożary,
- susze,
- gradobicia,
- awarie urządzeń infrastruktury technicznej,
- zagrożenia ekologiczne.

Na terenie Gminy mogą powstać groźne w skutkach pożary. Zagrożonymi rejonami są jednostki osadnicze, w których dominuje zabudowa niska i zwarta wykonana z materiałów palnych.

Gwałtowne burze z gradobiciem, czyniące znaczne spustoszenia w zagrodach i na polach są również dużym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego.

Susza, powoduje wyschnięcie cieków, obniżenie się poziomu wód gruntowych, znaczne obniżenie się poziomu wód w rzekach. Skutkiem suszy jest więc zwiększenie stężeń zanieczyszczeń w wodach, śnięcie ryb w rzekach, usychanie upraw rolnych i leśnych.

i) zasoby geologiczne, surowce mineralne, gleby

Powiat sokólski, na terenie którego leży Gmina Kuźnica, znajduje się w obrębie Wyniesienia Mazursko – Suwalskiego, wchodzącego w skład krystalicznej prekambryjskiej platformy wschodnio- europejskiej. Węglanowe skały kredy górnej wraz z osadami trzeciorzędowymi budują podłoże czwartorzędu. Powierzchnia tego podłoża jest morfologicznie zróżnicowana, co warunkuje zmienną miąższość utworów czwartorzędowych (ca 200 m – okolice Sokółki).

Skalne surowce mineralne na terenie gminy eksploatuje się metodami odkrywkowymi. Szczególnie bogate są zasoby piasku, żwiru i kruszywa naturalnego oraz głązów narzutowych.

Na obszarze gminy występują gleby wykształcone z polodowcowych piasków i żwirów, glin i pyłów oraz współczesnych osadów torfowych, namułów. Największy odsetek zajmują gleby wytworzone z piasków i glin w trybie gleb brunatnych i bielcowych, a następnie czarne ziemie i gleby bagienne. Struktura użytkowania gleb ma charakter rolniczy. Na terenie gminy nie występują najlepsze klasy gleb - I i II. Najwięcej jest gleb klasy IV, V i VI.

Tabela Gleby na obszarze gminy Kuźnica²³

Powierzchnia Ogółem (w ha)	Użytki rolne (w ha)						Nieużytki rolne (w ha)
	I klasa	II klasa	III klasa	IV klasa	V klasa	VI klasa	
13341 ha	-	-	III a – 5 III b - 34	Iva-514 IVb-2090	3069	1142	3593
Grunty zdewastowane (w ha)							
Grunty zdewastowane wymagające rekultywacji:				0			
Grunty zdegradowane wymagające rekultywacji:				0			
Grunty zdewastowane poddane rekultywacji:				1,2			
Grunty zdegradowane poddane rekultywacji:				0			

²³ dane z Urzędu Gminy Kuźnica

j) klimat

Zgodnie z podziałem Polski na dzielnice i regiony rolniczo – klimatyczne wg. Gumińskiego, obszar gminy należy do mazurskiej dzielnicy klimatycznej, z charakterystycznymi napływami mas powietrza kontynentalnego.

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6,5°C (około 1,5°C niżej niż w centralnej Polsce). Ma na to wpływ długa zima trwająca ok. 112 dni. Średnia temperatura w styczniu spada do - 4,2°C, natomiast średnie temperatury letnich miesięcy są zbliżone do temperatur w innych regionach kraju i wynoszą 16-17,5°C. Maksymalne temperatury notuje się w sierpniu (35,1°C), minimalne temperatury występują w styczniu (najniższa notowana to -35,6°C). Okres wegetacyjny trwa 180 - 190 dni, okres bez przymrozków – 72 dni. Roczna suma opadów zawiera się w granicach 550-700 mm, ich maksimum przypada na lipiec i wynosi 97,4mm. W roku występuje 140 dni z opadami, z tego 82 w okresie wegetacji. Wiatry wieją głównie z zachodu (latem) oraz wschodu (zimą). Amplituda średnich miesięcznych temperatur wynosi 21,2°C, natomiast amplituda wartości maksymalnych wynosi 70,7°C.

4. Analiza SWOT

Wybór właściwej drogi rozwoju i zarządzania strategicznego regionem musi się opierać na rzetelnej analizie oddziaływania różnych czynników rozwoju. Zgromadzenie wszelkich dostępnych i istotnych danych przy opracowaniu Programu Ochrony Środowiska oraz ich analiza połączona z wnioskowaniem stanowi podstawę przy opracowaniu tego typu dokumentów. Wiodącym narzędziem stosowanym do oceny czynników rozwoju przy uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych jest analiza SWOT.

W ramach uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych analizowano następujące obszary:

- sfera społeczna: zdrowie, opieka społeczna, bezpieczeństwo, edukacja, aktywność społeczna, inicjatywy oddolne;
- sfera kultury i rekreacji: kultura, zabytki, sport, turystyka;
- sfera gospodarcza: bezrobocie, rynek pracy, podmioty gospodarcze, rolnictwo;
- infrastruktura techniczna i komunalna: drogi, sieć wodociągowo - kanalizacyjna, gospodarka odpadami, łączność, energetyka, ciepło, mieszkalnictwo;
- środowisko naturalne: krajobraz, ochrona środowiska, surowce, zasoby naturalne, klimat;

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska społecznego, gospodarczego i naturalnego.

Analiza SWOT²⁴

Uwarunkowania wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
sfera społeczna: zdrowie, opieka społeczna, bezpieczeństwo, edukacja, aktywność społeczna, inicjatywy oddolne	
<ul style="list-style-type: none"> - miła atmosfera sąsiedzka, - organizacje pozarządowe, - współpraca przygraniczna - wymiana kulturowa z Grodnem - wymiana handlowa z Białorusią. 	<ul style="list-style-type: none"> - bezrobocie, - brak opieki nad osobami starszymi, - brak komunikacji gminnej utrudnia dostęp do placówek zdrowia, urzędów, szkół.
sfera kultury i rekreacji: kultura, zabytki, sport, turystyka	

²⁴ opracowanie na podstawie spotkania z mieszkańcami

<ul style="list-style-type: none"> - Dwór Pawłowicze, - klub sportowy „Pogranicze” w Kuźnicy, - grodzisko - średniowieczny gród strażniczy w miejscowości Łosośna, - gastronomia. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak infrastruktury sportowej, - brak infrastruktury agroturystycznej i bazy noclegowej.
sfera gospodarcza: bezrobocie, rynek pracy, podmioty gospodarcze, rolnictwo	
<ul style="list-style-type: none"> - hodowla owiec, - pokłady żwiru, - budynki po szkołach do wykorzystania jako baza noclegowa. 	<ul style="list-style-type: none"> - słabe klasy gleb, - stopa bezrobocia,
infrastruktura techniczna i komunalna: drogi, sieć wodociągowo - kanalizacyjna, gospodarka odpadami, łączność, energetyka, ciepło, mieszkalnictwo	
<ul style="list-style-type: none"> - dobry stopień zwodociągowania, - wysoka zasobność wód, - wysoka jakość wód (pstrągi w rzece) - dostateczna ilość ujęć wody, - występowanie przyzagrodowych oczyszczalni ścieków. 	<ul style="list-style-type: none"> - zły stan techniczny drogi krajowej S 19, - brak gazyfikacji, - niski stopień skanalizowania, - nieprawidłowa gospodarka ściekami, - brak lokalnej komunikacji - trudny dostęp do instytucji i urzędów, - słaby stan techniczny hydroforni i oczyszczalni ścieków, - brak odpowiednich melioracji szczegółowych, - słaby stan dróg, - brak kanalizacji deszczowej.
środowisko naturalne: krajobraz, ochrona środowiska, surowce, zasoby naturalne, klimat	
<ul style="list-style-type: none"> - na Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie”, - dobra jakość powietrza, - niski stopień degradacji powierzchni ziemi - dostępność paliw ekologicznych, - dobre warunki solarne dla energetyki odnawialnej, - pomniki przyrody, - zapewnienie różnorodności biologicznej i równowagi przyrodniczej, - kompleksowa gospodarka odpadami i składowisko poza terenem gminy, - rozwijanie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak systemu zbierania padliny, odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych, - niedostateczny stopień świadomości ekologicznej społeczeństwa, - niewykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, - niekorzystna struktura paliw w systemach grzewczych, - brak rozpoznania oddziaływania źródeł promieniowania elektromagnetycznego, - duża populacja łosi i dzików, - śmieci w lasach, - Afrykański Pomór Świń.
Uwarunkowania zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - integracja z UE i wpływ środków pomocowych, - regulacje ogólnokrajowe i międzynarodowe zobowiązujące do podniesienia jakości środowiska społecznego gospodarczego i naturalnego, - proces decentralizacji zarządzania, - postęp technologiczny. 	<ul style="list-style-type: none"> - ruch tranzytowy (korki, zagrożenie - zły stan techniczny drogi, brak objazdów, zanieczyszczenia środowiska), - częste zmiany przepisów prawa, - słaba współpraca z sąsiednimi powiatami, - niedostateczna pula środków finansowych w budżecie.

Przytoczone w tabeli główne obszary tematyczne mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń oddziałujących na gminę są kwintesencją wypracowanej w dyskusji listy szans i problemów. Właściwe ich odczytanie i pogrupowanie tematyczne doprowadziło do skondensowanej listy zagadnień, z którymi należy się uporać w dążeniu do osiągnięcia sukcesu podczas realizacji strategii. Rezultat analizy SWOT pozwolił wypracować priorytety i działania Strategii.

Gmina dysponuje wieloma atutami, od których racjonalnego wykorzystania zależy powodzenie podejmowanych działań w ramach określonych celów strategicznych i zadań.

Wykonana analiza SWOT umożliwiła rozpoznanie i ocenę oraz ukazała potencjalne zagrożenia i kierunki rozwoju.

5. Kierunki rozwoju, wizja i misja

W części powyżej niniejszego opracowania została zdiagnozowana aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza Gminy Kuźnica. Zostały zidentyfikowane aktualne problemy mające negatywny wpływ na rozwój gminy i warunki życia jej mieszkańców. W części poniżej określa się kierunki rozwoju gminy.

Planuje się następujące kierunki rozwoju gminy:

1. gospodarka wodno - ściekowa
2. infrastruktura techniczna - drogowa
3. placówki publiczne
4. kultura, sport i turystyka
5. sfera społeczna

Misja Gminy Kuźnica brzmi:

Misja

**KUŹNICA MIEJSCEM BEZPIECZNYM ROZWINIĘTYM SPORTOWO I KULTURALNIE,
Z PEŁNĄ INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ, GDZIE DOBRZE SIĘ MIESZKA.**

Powyzsza misja będzie realizowana poprzez cele strategiczne, cele szczegółowe i zadania, które są spójne z powiatową i wojewódzką Strategią Rozwoju. Ustalenia dokumentu są spójne i kompatybilne z celami i zadaniami Strategii zrównoważonego rozwoju województwa podlaskiego.

6. Plan operacyjny Strategii - cele strategiczne, cele szczegółowe i zadania

Strategia będzie realizowana przez cele strategiczne, obejmujące lata 2015-2020 oraz przez cele szczegółowe - zadania w ramach każdego z celów długoterminowych - strategicznych.

Cele strategiczne:

Cel 1

MODERNIZACJA GOSPODARKI WODNO - ŚCIEKOWEJ NA TERENIE GMINY KUŹNICA

W ramach powyższego celu planuje się następujące zadania:

- przebudowa oczyszczalni ścieków w Kuźnicy oraz zakup niezbędnego sprzętu
- modernizacja hydroforni w Kuźnicy
- budowa przydomowych oczyszczalni
- budowa i przebudowa wodociągów oraz kanalizacji
- remont kapitalny hydroforni Kuścińce wraz z wykonaniem ogrodzenia
- przebudowa/budowa oczyszczalni Kuścińce

Cel 2

MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ

W ramach powyższego celu planuje się następujące zadania:

- budowa i/lub modernizacja dróg gminnych
- BUDOWA DROGI KRAJOWEJ S 19
- asfaltowanie ulic w Kuźnicy
- modernizacja dróg gminnych łączących miejscowości
- asfaltowanie ulic w sołectwach
- budowa i przebudowa chodników
- utylizacja azbestu

Cel 3

MODERNIZACJA I TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW INSTYTUCJI PUBLICZNYCH

W ramach powyższego celu planuje się następujące zadania:

- rozbudowa GOKiS
- termoizolacja kompleksu budynków Szkoły Podstawowej w Kuźnicy (rozbudowa parkingu przed szkołą, utwardzenie nawierzchni placu zaopatrzeniowego, wykonanie nawierzchni tartanowej na bieżni, modernizacja kotłowni, wymiana okien, instalacja baterii słonecznych, modernizacja oświetlenia w pomieszczeniach szkoły).
- przebudowa przedszkola w Kuźnicy (całkowity remont budynku przedszkola, kuchni, placu zabaw, zakup mebli, wyposażenie przedszkola w pomoce naukowe i środki dydaktyczne, utworzenie dodatkowych oddziałów przedszkolnych na terenie gminy)
- rozbudowa OSP oraz zakup wozu strażackiego
- remont kapitalny budynku Urzędu Gminy w Kuźnicy
- remont świetlicy w Klimówce i Nowodzieli oraz zagospodarowanie terenu wokół
- remont budynku po „byłej szkole” w Czuprynowie
- modernizację stadionu w Kuźnicy
- Rozbudowa istniejących placów zabaw

Cel 4

ROZWÓJ GMINY W KONTEKŚCIE KULTURY, SPORTU I TURYSTYKI

W ramach powyższego celu planuje się następujące zadania:

- ścieżki rowerowe, wyznaczenie, oznakowanie szlaków turystycznych
- zagospodarowanie terenu przy tzw. Szubienicy – tor saneczkowy, narciarski przebudowa oświetlenia ulicznego w Kuźnicy
- modernizacja chodników, zakup ławek, ukształtowanie ciągu systemu zieleni przy ul. Sokólskiej, Placu Tysiąclecia PP, ul. Grodzieńskiej, ul. Topolowej-
Zagospodarowanie terenu przy zalewie – molo, chodniki, oświetlenie, ławki, nasadzenie drzew

- budowa zbiornika wodnego na rzece Łosośna między ul. Sidrzańską a oczyszczalnią ścieków
- budowa centrum parkowego na ogniska, grill, wyposażenie parku linowego
- ustawienie wzdłuż ciągów tras pieszych, ławek, koszy, wiat
- inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów
- przebudowa placu przy „starej szkole” urządzenie targowiska (ustawienie stołów przy starej szkole)
- inwestycja w kolektory słoneczne
- wykonanie planu zagospodarowania przestrzennego Kuźnicy z uwzględnieniem optymalnego dla mieszkańców przebiegu właściwej obwodnicy Kuźnicy w ciągu drogi krajowej nr 19

Cel 5

OCHRONA ZABYTKÓW I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

W ramach powyższego celu planuje się następujące zadania:

- remont ogrodzenia Kościoła rzymsko-katolickiego w Kuźnicy; odrestaurowanie żeliwnych nagrobków znajdujących się w obrębie cmentarza przykościelnego
- wykonanie zabytkowego oświetlenia na zabytkowym cmentarzu rzymsko-katolickim; stworzenie lapidarium historycznych nagrobków, naprawa muru ogrodzeniowego, nasadzenie roślin ozdobnych
- przebudowa infrastruktury przy krzyżu „Golgota Wschodu”

Cel 6

SFERA SPOŁECZNA – EDUKACJA, AKTYWIZACJA ZAWODOWA, ZAPOBIEGANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

W ramach powyższego celu planuje się następujące zadania:

- prowadzenie działań na rzecz ułatwienia dostępu do specjalistów, poradnictwa oraz edukacji dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej

- stworzenie warunków sprzyjających opiece osób starszych, osób niepełnosprawnych (środowiskowy dom pomocy) zapewnienie równego dostępu do edukacji przedszkolnej dzieciom z terenu gminy
  - podniesienie jakości oferty edukacyjnej w Szkole w Kuźnicy zakresie języka rosyjskiego, niemieckiego, doradztwa zawodowego itp.
  - prowadzenie działań w zakresie pozyskania inwestorów celem rozwoju przedsiębiorczości
  - organizacja szkolenia dla mieszkańców w zakresie funduszy unijnych, pozyskiwania środków, tworzeniu projektów oraz wniosków
  - stworzenie młodzieżowej rady gminy
- organizacja pogadarek/prelekcji wśród mieszkańców dotyczących „Rozwoju świadomości w zakresie bezpieczeństwa i profilaktyki ochrony zdrowia oraz integracji społecznej

Poniżej w tabeli dołączono listę zadań planowanych do realizacji:

1. MODERNIZACJA GOSPODARKI WODNO –ŚCIEKOWEJ		
Inwestycja	Termin realizacji	Koszt inwestycji
- przebudowa oczyszczalni ścieków w Kuźnicy oraz zakup niezbędnego sprzętu	2016	3.000.000,-
- modernizacja hydroforni w Kuźnicy	2016-2017	200.000,-
- budowa przydomowych oczyszczalni	2016	2.000.000,-
- budowa i przebudowa wodociągów oraz kanalizacji	2017-2018	Brak danych
- remont kapitalny hydroforni Kuścińce wraz z wykonaniem ogrodzenia placu	2016-2020	Brak danych
- budowa/przebudowa oczyszczalni Kuścińce	2016-2020	Brak danych
2. MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ		
Inwestycja	Termin realizacji	Koszt inwestycji
- budowa i/lub modernizacja dróg gminnych	2016-2020	5.000.000,-
- BUDOWA DROGI KRAJOWEJ S 19	2016-2020	Brak danych - inwestycja GDDKiA
-asfaltowanie ulic w Kuźnicy	2016-2020	4.000.000,-
- modernizacja dróg gminnych łączących miejscowości	2016-2020	6.000.000,-
- asfaltowanie ulic w sołectwach	2016-2020	3.000.000,-
- budowa i przebudowa chodników	2016-2020	Brak danych
- utylizacja azbestu	2016-2020	Brak danych

3. MODERNIZACJA I TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW INSTYTUCJI PUBLICZNYCH		
Inwestycja	Termin realizacji	Koszt inwestycji
- rozbudowa GOKiS	2017-2020	2.000.000,-
- termoizolacja kompleksu budynków Szkoły Podstawowej w Kuźnicy (rozbudowa parkingu przed szkołą, utwardzenie nawierzchni placu zaopatrzeniowego, wykonanie nawierzchni tartanowej na bieżni, modernizacja kotłowni, wymiana okien, instalacja baterii słonecznych, modernizacja oświetlenia w pomieszczeniach szkoły).	2016- 2020	5.500.000,-
- przebudowa przedszkola w Kuźnicy (całkowity remont budynku przedszkola, kuchni, placu zabaw, zakup mebli, wyposażenie przedszkola w pomoce naukowe i środki dydaktyczne, utworzenie dodatkowych oddziałów przedszkolnych na terenie Gminy)	2016-2018	2.000.000,-
- rozbudowa OSP oraz zakup wozu strażackiego	2016-2018	1.500.000,-
- remont kapitalny budynku Urzędu Gminy w Kuźnicy	2018-2020	Brak danych
Remont świetlicy w Klimówce i Nowodzieli oraz zagospodarowanie terenu wokół	2016-2017	300.000,-
Remont budynku po „byłej szkole” w Czuprynowie	2017-2018	200.000,-
Rozbudowa istniejących placów zabaw	2015- 2018	10.000,-
modernizację stadionu w Kuźnicy	2016-2018	Brak danych
4. KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ		
Inwestycja	Termin realizacji	Koszt inwestycji
- przebudowa oświetlenia ulicznego w Kuźnicy	2016-2017	1.000.000,-
- modernizacja chodników,	2016-2017	1.500.000,-

zakup ławek, ukształtowanie ciągu systemu zieleni przy ul. Sokólskiej, Placu Tysiąclecia PP, ul. Grodzieńskiej, ul. Topolowej		
- Zagospodarowanie terenu przy zalewie – molo, chodniki, oświetlenie, ławki, nasadzenie drzew	2016-2018	400.000,-
- budowa zbiornika wodnego na rzece Łosośna między ul. Sidrzańską a oczyszczalnią ścieków	2020	7.500.000,-
- budowa centrum parkowego na ogniska, grill, wyposażenie parku linowego	2016-2017	250.000,-
- ustawienie wzdłuż ciągów tras pieszych, ławek, koszy, wiat	2016-2017	1.000.000,-
- inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów	2017	300.000,-
- przebudowa placu przy „starej szkole” urządzenie targowiska (ustawienie stołów przy starej szkole)	2017	200.000,-
-inwestycja w kolektory słoneczne	2017-2020	Brak danych
- ścieżki rowerowe, wyznaczenie, oznakowanie szlaków turystycznych	2018	Brak danych
- zagospodarowanie terenu przy tzw. Szubienicy – tor saneczkowy, narciarski	2018-2020	1.500.000,-
- wykonanie planu zagospodarowania przestrzennego Kuźnicy z uwzględnieniem optymalnego dla mieszkańców przebiegu właściwej obwodnicy Kuźnicy w ciągu drogi krajowej nr 19	2016	80.000,-
5. OCHRONA ZABYTKÓW I DZIEDZICTWA NARODOWEGO		
Inwestycja	Termin realizacji	Koszt inwestycji
-remont ogrodzenia Kościoła	2017	1.000.000,-

rzymsko-katolickiego w Kuźnicy; odrestaurowanie żeliwnych nagrobków znajdujących się w obrębie cmentarza przykościelnego		
- wykonanie zabytkowego oświetlenia na zabytkowym cmentarzu rzymsko-katolickim; stworzenie lapidarium historycznych nagrobków, naprawa muru ogrodzeniowego, nasadzenie roślin ozdobnych	2016-2018	Brak danych
- przebudowa infrastruktury przy krzyżu „Golgota Wschodu”	2016	Brak danych
6. SFERA SPOŁECZNA – EDUKACJA, AKTYWIZACJA ZAWODOWA, ZAPOBIEGANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU		
Działania	Termin realizacji	Koszt inwestycji
- zapewnienie równego dostępu do edukacji przedszkolnej dzieciom z terenu gminy, rozszerzenie oferty edukacyjnej poprzez wprowadzenie dodatkowych zajęć	2015	Brak danych
- podniesienie jakości oferty edukacyjnej w Szkole w Kuźnicy zakresie języka rosyjskiego, niemieckiego, doradztwa zawodowego itp.	2015	Brak danych
- prowadzenie działań w zakresie pozyskania inwestorów celem rozwoju przedsiębiorczości	2015-2020	Brak danych
- organizacja szkolenia dla mieszkańców w zakresie funduszy unijnych, pozyskiwania środków, tworzeniu projektów oraz wniosków	2016	Brak danych
- stworzenie młodzieżowej rady gminy	2016-2020	2.000,-
- organizacja pogadanek/prelekcji wśród	2016-2020	Brak danych

mieszkańców dotyczących „Rozwoju świadomości w zakresie bezpieczeństwa i profilaktyki ochrony zdrowia oraz integracji społecznej		
- prowadzenie działań na rzecz ułatwienia dostępu do specjalistów, poradnictwa oraz edukacji dla rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej	2016-2020	10.000,-
- stworzenie warunków sprzyjających opiece osób starszych, osób niepełnosprawnych (środowiskowy dom pomocy)	2018-2020	Brak danych

7. Plan finansowy - Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) na lata 2014-2020

W rozdziale powyżej została przedstawiona lista projektów, które Gmina zamierza realizować przez najbliższe lata. Dla każdego projektu został określony jego budżet oraz okres realizacji. Założono, że będą one w znacznym stopniu dofinansowane przez Unię Europejską w ramach Funduszy Strukturalnych. W tabeli²⁵ poniżej przedstawiono zestawienie finansowe Strategii.

Koszt Całkowity wszystkich zadań	Źródło finansowania		
	Budżet Gminy	Dofinansowanie UE	inne
6 262 000 pln	15%	75%	10%

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji założeń Strategii. Bez zabezpieczenia odpowiednich źródeł finansowania nie możliwa jest jego realizacja. Główne źródła "dochodu" wspomagające realizację to:

- fundusze pomocowe Unii Europejskiej - dotacje w ramach Funduszy Strukturalnych,
- pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- dotacje z Ekofunduszu,
- kredyty z banków, w tym Banku Ochrony Środowiska,
- budżet samorządów,
- budżet Państwa,
- środki mieszkańców i przedsiębiorców
- dotacje, spadki i darowizny.

Poniżej opisano najważniejsze z nich.

Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014- 2020 (RPOWP) podzielony jest na dziewięć osi tematycznych (plus Oś X, czyli Pomoc Techniczna).

Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu - 247,4 mln euro

²⁵ opracowanie własne

Bardzo ważna z punktu widzenia wspierania przedsiębiorczości w regionie. To tu znajdziemy działania wspierające działalność badawczo-rozwojową. I to zarówno w uczelniach, jak i przedsiębiorstwach. Co ważne, na te działania można będzie uzyskać dotacje. Podlaskie firmy mogą też liczyć na dofinansowanie inwestycji. Przy czym, jeśli chodzi o działalność produkcyjną, przewidziane są dotacje, natomiast na rozwój usług i technologii informacyjno-komunikacyjnych - pożyczki. W tej osi wyodrębniona jest również pomoc dla przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenach Natura 2000, gdzie z zasady prowadzenie działalności jest utrudnione. Wsparcie będzie koncentrować się tych projektach, które zakładają tworzenie miejsc pracy.

Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa - 84 mln euro. Ta oś również stawia na przedsiębiorczość, ale widzianą nie przez pryzmat produktu, technologii, a - człowieka. To on jest podmiotem, jego sytuacja na rynku pracy. I tak, przewidziano tu wsparcie na aktywizację osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo, od 30. roku życia. Inną formą pomocy będzie wspieranie samozatrudnienia. Przy czym na pomoc bezzwrotną mogą liczyć te grupy, które, zdaniem Komisji Europejskiej, znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby po 50. roku życia, kobiety, niepełnosprawni, długotrwale bezrobotni oraz niskow kwalifikowani. Ci, którzy nie mieszczą się w tych zapisach, również otrzymają wsparcie, ale już w formie pożyczki.

Oś III Kompetencje i kwalifikacje- 129,8 mln euro. Działania w tej osi mają sprawić, że nauka w regionie będzie wysokiej jakości. Można będzie uzyskać wsparcie na poprawę jakości kształcenia w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Przewidziana jest również pomoc na doksztalcanie kadry pedagogicznej. Osobne działanie jest skierowane do szkół zawodowych, na ich dostosowanie do potrzeb regionalnego rynku pracy. To wszystko ma sprawić, że młodzież nie będzie przedwcześnie kończyła nauki, a po szkole znajdzie w regionie pracę.

Oś IV Poprawa dostępności transportowej - 208 mln euro. Główne cele tej osi to lepsze drogi i sprawniejsze połączenia kolejowe. Jedno z działań skupia się na drogach wojewódzkich, które umożliwiają podłączenie do sieci TEN-T (Transeuropejskiej Sieci Transportowej) oraz systemu dróg krajowych. Z kolei drugie stawia na sprawny transport kolejowy, zwłaszcza towarowy. Główny nacisk i największe pieniądze znajdują się oczywiście w programach zarządzanych z poziomu UE. A w ramach RPOWP

planujemy takie inwestycje, które będą uzupełniały te działania, tak by sieć kolejowa była spójna i zapewniała sprawny transport. I tak, w ramach RPOWP 2014-2020, prowadzone będą rewitalizacje linii kolejowych. Planowane są również inwestycje poprawiające bezpieczeństwo ruchu, np. infrastruktura na przejazdach kolejowych.

Oś V Gospodarka niskoemisyjna - 180,5 mln euro. Rewolucja energetyczna - taki cel zapisaliśmy w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020. Mieszkańcy mają nie tylko zużywać energię, ale również ją wytwarzać. Dlatego w RPOWP odnajdziemy działania skierowane na wspieranie lokalnej produkcji energii, czyli właśnie owej rewolucji energetycznej. Będzie można uzyskać dotacje na inwestycje z zakresu wytwarzania energii opartej na odnawialnych źródłach. Rozwinie się przemysł i usługi, związane z wytwarzaniem i obsługą urządzeń oraz instalacji energetycznych. Można będzie też uzyskać pomoc na kompleksową modernizację energetyczną budynków wraz z wymianą wyposażenia na energooszczędne. Na inwestycje w budynkach mieszkalnych przewidziane są pożyczki, a użyteczności publicznej - dotacje.

Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami - 57 mln euro

Można uzyskać wsparcie na kompleksowe inwestycje w zakresie gospodarowania odpadami. Obejmować one mają: selektywną zbiórkę odpadów, transport, instalacje do odzysku i recyklingu odpadów. Projekty te muszą być uwzględnione w planie inwestycyjnym dotyczącym gospodarki odpadami komunalnymi, który będzie stanowił załącznik do Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami. Kolejne działanie obejmuje inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, ujęte w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Oś VII Poprawa spójności społecznej - 59 mln euro. Celem tej osi będzie aktywna integracja osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem - poprzez podjęcie pracy, kształcenia. Grupą, która może tu również liczyć na wsparcie, są osoby niepełnosprawne, które na rynku pracy napotykać dodatkowo na brak akceptacji społecznej. Pomoc będą im oferowały różne instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, samorządy, urzędy pracy. Kolejną formą wsparcia będzie np. tworzenie przedsiębiorstw społecznych.

Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej - 179,3 mln euro. Tworzenie e-usług, np. e-administracji czy e-zdrowia oraz infrastruktury informatycznej - na takie projekty będzie można uzyskać pomoc w ramach tej osi. Tu także pomyślano o

inwestycjach w infrastrukturę edukacyjną, zwłaszcza przedszkoli i szkół zawodowych. Ale muszą one wynikać z przyjętych rozwiązań w zakresie poprawy jakości kształcenia. Działania tej osi będą również ukierunkowane na ochronę dziedzictwa kulturowego czy inwestycje w ochronę zdrowia. Z tym, że te drugie będą musiały być umotywowane potrzebami regionu, zdiagnozowanymi w specjalnym planie i koordynowane na poziomie kraju. Kolejne inwestycje, które będą tu finansowane, dotyczą działań zaplanowanych w lokalnych strategiach rozwoju.

Oś IX Rozwój lokalny - 29 mln euro - Cała ta oś będzie wdrażana za pomocą RLKS, czyli przy zaangażowaniu społeczności lokalnych (RLKS oznacza Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność). Wspólnym mianownikiem działań będzie stymulowanie aktywności społeczności lokalnych. Kierunki interwencji będą miały indywidualny charakter, bowiem każdorazowo zostaną określone w Lokalnej Strategii Rozwoju w oparciu o zidentyfikowane na poziomie lokalnym problemy i potencjały.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIiŚ 2014-2020) to narodowy program mający na celu wspieranie gospodarki niskoemisyjnej, ochronę środowiska, powstrzymanie lub dostosowanie się do zmian klimatu, komunikację oraz bezpieczeństwo energetyczne. POIiŚ 2014-2020 jest przedłużeniem i kontynuacją najważniejszych kierunków inwestycji wyznaczone w edycji wcześniejszej- POIiŚ 2007-2013. Odnoszą się one w szczególności do postępu technicznego państwa w priorytetowych sektorach gospodarki. Program POIiŚ 2014-2020 skierowany jest do podmiotów publicznych (włączając w to jednostki samorządu terytorialnego) oraz do podmiotów prywatnych (szczególnie do dużych przedsiębiorstw). Podstawowym źródłem finansowania POIiŚ 2014-2020 będzie Fundusz Spójności, którego głównym zadaniem jest wspieranie rozwoju europejskich sieci komunikacyjnych oraz ochrony środowiska w krajach Unii Europejskiej. Ponadto planuje się dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Program skierowany jest na inwestycje takie jak:

Priorytet I (FS)- promowanie odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej:

- Wytwarzanie, rozprowadzanie i wykorzystywanie OZE (poprzez budowę lub modernizację farm wiatrowych, instalacji na biomasę lub biogaz;

- Udoskonalenie efektywności energetycznej w obszarze publicznym i mieszkaniowym
- Rozwinięcie inteligentnych systemów dystrybucji i wdrażanie ich (np. tworzenie sieci dystrybucyjnych średniego i niskiego napięcia)

Planowany wkład unijny: 1 5218,4 mln euro.

Priorytet II (FS) - ochrona środowiska (włączając w to dostosowanie się do zmian klimatu):

- Wspieranie rozwoju infrastruktury środowiskowej (modernizacja oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacyjnych, instalacji do zagospodarowania odpadów komunalnych)
- Protekcja i odbudowanie różnorodności biologicznej, polepszeniu stanu środowiska miejskiego (np. zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza)
- Adaptacja do zmian klimatu (np. ochrona terenów miejskich przed niekorzystną pogodą czy prowadzenie projektów z zakresu małej retencji)

Planowany wkład unijny: 3 808,2 mln euro

Priorytet III (FS)- modernizacja infrastruktury komunikacyjnej nastawiona na ochronę środowiska:

- Modernizacja drogowego i kolejowego zaplecza w sieci TEN-T, poza tą siecią i w aglomeracjach
- Niskoemisyjna komunikacja miejska, śródlądowa, morska i intermodalna
- Zwiększenie bezpieczeństwa w ruchu lotniczym

Planowany wkład unijny: 16 841,3 mln euro.

Priorytet IV (EFRR) - nasilenie transportowej sieci europejskiej:

- Udoskonalenie przepustowości infrastruktury drogowej (włączając w to obwodnice i trasy wylotowe)

Planowany wkład unijny: 3 000,4 mln euro

Priorytet V (EFRR) - udoskonalenie infrastruktury bezpieczeństwa energetycznego:

- Rozwinięcie inteligentnych systemów rozprowadzania, gromadzenia i przesyłu gazu ziemnego i energii elektrycznej (np. poprzez rozbudowę sieci przesyłowych i dystrybucyjnych)

Planowany wkład unijny: 1 000,0 mln euro

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej stanowi jedno z głównych źródeł polskiego systemu finansowania przedsięwzięć służących ochronie środowiska, wykorzystujący środki krajowe jak i zagraniczne. Na najbliższe lata przewidziane jest finansowanie działań w ramach programu ochrona atmosfery, który podzielony jest na cztery działania priorytetowe: poprawa jakości powietrza, poprawa efektywności energetycznej, wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii oraz system zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme). Program poprawa jakości powietrza ma na celu zmniejszenie narażenia ludności na oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza w tych strefach, gdzie dopuszczalne i docelowe stężenia zanieczyszczeń uległy przekroczeniu. W tym celu należy opracowywać programy ochrony powietrza oraz zmniejszać emisję zanieczyszczeń, szczególnie pyłów PM_{2,5} i PM₁₀ oraz emisji CO₂. Program dzieli się na dwie części. Pierwsza dotyczy współfinansowania opracowania programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych i jest skierowana do województw. Druga część programu finansuje działania związane z likwidacją niskiej emisji wspierającą wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii (program KAWKA). Beneficjentami są wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Program poprawa efektywności energetycznej realizowany jest w ramach zadania Inwestycje energooszczędne w małych i średnich przedsiębiorstwach. Forma wsparcia to kredyt i dotacja do 100% kosztów kwalifikowanych inwestycji. Dotacja wynosi: 10% kapitału kredytu bankowego wykorzystanego na sfinansowanie kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia; 15% kapitału kredytu bankowego (w przypadku, gdy inwestycja została poprzedzona audytem energetycznym) oraz dodatkowo do 15% kapitału kredytu bankowego na pokrycie poniesionych kosztów wdrożenia systemu zarządzania energią. Innym zadaniem w ramach programu poprawa efektywności energetycznej jest region – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez *WFOSiGW*. Beneficjentami są wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, a następnie podmioty realizujące przedsięwzięcia na rzecz intensyfikacji regionalnych działań ochrony środowiska lub gospodarki wodnej. Forma finansowania to pożyczka do 100% kosztów wskazanych w koncepcji opisanej we wniosku o dofinansowanie.

W ramach programu wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii finansowane są następujące działania: BOCIAN - Rozproszone, odnawialne źródła energii oraz Prosument – linia dofinansowania z przeznaczeniem na zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii. Program BOCIAN ma na celu ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ poprzez zwiększenie produkcji energii z instalacji, które wykorzystują odnawialne źródła energii. Z programu mogą skorzystać przedsiębiorcy. Forma finansowania działań w ramach programu to pożyczka w wysokości 2 – 40 mln zł.

Program PROSUMENT ma na celu promowanie nowych technologii OZE oraz postaw prosumenckich (podniesienie świadomości inwestorskiej i ekologicznej), a także rozwój rynku dostawców urządzeń i instalatorów oraz zwiększenie liczby miejsc pracy w tym sektorze. Program skierowany jest do osób fizycznych, spółdzielni mieszkaniowych, wspólnot mieszkaniowych, a także jednostek samorządu terytorialnego. Uzyskać można pożyczkę i dotację łącznie do 100% kosztów kwalifikowanych instalacji, z czego dotacja stanowi 40%.

W ramach programu System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme) realizowany będzie program SOWA Energooszczędne oświetlenie uliczne, którego celem jest wspieranie realizacji przedsięwzięć poprawiających efektywność energetyczną systemów oświetlenia publicznego. W ramach programu możliwe będzie uzyskanie dotacji (do 45 % kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia) i pożyczki (do 55% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia). Wsparcie skierowane jest do jednostek samorządu terytorialnego.

Finansowanie działań na rzecz poprawy jakości środowiska i efektywności energetycznej realizowane jest z *programów międzydziedzinowych*: Wsparcie przedsiębiorców w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki. Program został podzielony na dwie części: Audyt energetyczny/elektroenergetyczny przedsiębiorstwa i Zwiększenie efektywności energetycznej. Wsparcie finansowe skierowane jest dla przedsiębiorców realizujących inwestycje w zakresie audytów energetycznych lub zwiększenia efektywności energetycznej. Inwestycje finansowane będą w formie dotacji w wysokości do 70% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia.

Program GEKON – Generator Koncepcji Ekologicznych ma służyć efektywnemu wykorzystaniu potencjału innowacji technologicznych dla realizacji celów środowiskowych i gospodarczych, a także podnoszeniu konkurencyjności na rynku. Skierowany jest do przedsiębiorców, konsorcjów naukowych oraz grup przedsiębiorców wspólnie działających. Działania w ramach programu obejmują fazę badawczo – rozwojową (36 mln zł) oraz fazę wdrożeniową (160 mln zł).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku w celu poprawy efektywności energetycznej i poprawy jakości powietrza przewiduje wsparcie finansowe dla osób fizycznych, przedsiębiorców i jednostek samorządu terytorialnego. WFOŚiGW w Białymstoku udziela pomocy finansowej w formie preferencyjnych pożyczek (o niskim oprocentowaniu, z możliwością częściowego umorzenia), dotacji, dopłat do oprocentowania kredytów bankowych, a także przekazuje środki finansowe jednostkom budżetowym na realizację zadań z zakresu:

- ochrony wód
- gospodarki wodnej
- ochrony atmosfery
- ochrony ziemi i gospodarki odpadami
- ochrony przyrody
- monitoringu
- przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska
- edukacji ekologicznej
- ekspertyz i prac naukowo-badawczych

Na 2015 r. WFOŚiGW w Białymstoku w ramach Priorytetu 3 Ochrona atmosfery przewiduje następujące działania:

- likwidacja lub modernizacja źródeł niskiej emisji
- odnawialne źródła energii
- poprawa efektywności energetycznej

Wsparcie występuje w formie dopłat do oprocentowania lub częściowej spłaty kapitału kredytów bankowych.

Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy to bezzwrotna pomoc finansowa dla Polski z trzech krajów Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, które są jednocześnie członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego, tj. Norwegii, Islandii i Liechtensteinu. Polska przystępując do Unii Europejskiej, przystąpiła również do Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Na mocy Umowy o powiększeniu EOG z 14 października 2003 r. ustanowiona została pomoc finansowa dla krajów Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, tworzących EOG. W październiku 2004 roku polski rząd podpisując dwie umowy, został upoważniony do korzystania z innych, oprócz funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej: Memorandum of Understanding wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Memorandum of Understanding wdrażania Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Darczyńcami są 3 kraje EFTA: Norwegia, Islandia i Liechtenstein. Obydwa programy obowiązują jednolite zasady i procedury oraz zależą od jednego systemu zarządzania i wdrażania w Polsce. Koordynację nad tymi Mechanizmami sprawuje Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Wprowadzanie tych programów na terytorium Polski odbywa się na podstawie Regulacji ws. Wdrażania MF EOG i NMF, uwzględniając jednocześnie wytyczne, przygotowane przez państwa- darczyńców.

8. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu

Strategia jest zgodna z aktualnymi krajowymi i unijnymi dokumentami strategicznymi, w tym m. in.:

- Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu;
- Wewnętrzny dokument „Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in POLAND for the period 2014-2020” opublikowany przez Komisję Europejską 26.09.2012 r.
- Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020;
- Wytyczne Regionalnych Programów Operacyjnych;
- Rozporządzenie dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 — 2020 przyjęte 19 stycznia 2012 r.
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego
- Strategia Rozwoju Powiatu Sokólskiego.

Uwarunkowania rozwojowe wynikające z dokumentów strategicznych Unii Europejskiej, Polski oraz województwa podlaskiego były przedmiotem analizy we wstępnym etapie prac nad strategią i zostały przedstawione poniżej.

Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Jest to podstawowy dokument strategiczny kształtujący politykę Unii Europejskiej do roku 2020. Określa on trzy priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjnej.
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku i konkurencyjnej.
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie działań zapewniających powstanie nowych miejsc pracy i dostęp do osiągnięć cywilizacyjnych.

Przedstawiono w nim także pięć nadrzędnych celów, które powinny być osiągnięte do 2020 roku. Są to:

1. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%.
2. Na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii.
3. W zakresie klimatu i energii należy osiągnąć cele „20/20/20” (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki).
4. Liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie.
5. Liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.

Strategia rozwoju Gminy Kuźnica zbieżna jest z tymi celami.

Strategia Rozwoju Gminy Kuźnica na lata 2015 — 2020 zgodna jest z zapisami i wytycznymi *Wewnętrznego dokumentu „Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in POLAND for the period 2014-2020” opublikowany przez Komisję Europejską 26.09.2012 r.*, jak również z zapisami *Umowy Partnerstwa i Kontraktu Terytorialnego*. Strategia odpowiada zapisom *Rozporządzenia dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 — 2020 przyjętych 19 stycznia 2012 r.* i *Wytycznym Regionalnych Programów Operacyjnych*. Zadania planowane do realizacji w niniejszej Strategii odzwierciedlają wytyczne programowe Unii Europejskiej Państwa Polskiego.

Strategia rozwoju kraju do 2020 roku

Jest to podstawowy dokument określający strategiczne kierunki rozwoju Polski do 2020 roku. Trzem podstawowym obszarom zostały przypisane cele strategiczne oraz kierunki interwencji. Podstawowym celem krajowej polityki transportowej jest zwiększenie dostępności terytorialnej, poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego przez utworzenie spójnego, zrównoważonego, i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym (lokalnym), europejskim i globalnym. Poprawa dostępności terytorialnej w Polsce wymaga integracji głównych gałęzi transportu (kolejowego, drogowego, morskiego, lotniczego i wodnego-śródlądowego), rozumianych jako zintegrowany system

transportowy. Zasadniczym zadaniem takiego systemu jest przewyciężenie barier geograficznych, aby możliwa była interakcja między obywatelami, przedsiębiorcami, a także między całymi gospodarkami. Jest to również krok w kierunku lepszego wykorzystania potencjału gospodarczego regionów. Główny cel SRT odnosi się zarówno do utworzenia zintegrowanego systemu transportowego przez inwestycje w infrastrukturę transportową, jak i wykreowania sprzyjających warunków dla sprawnego funkcjonowania rynków transportowych oraz rozwoju efektywnych systemów przewozowych.

Realizacja głównego celu transportowego w perspektywie 2020 r. i dalszej, wiąże się z realizacją pięciu celów szczegółowych, właściwych dla każdej z gałęzi transportu. Chodzi o:

- stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej,
- poprawę sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym,
- poprawę bezpieczeństwa użytkowników ruchu oraz przewożonych towarów,
- ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko,
- zbudowanie racjonalnego modelu finansowania inwestycji infrastrukturalnych.

Strategia Rozwoju Gminy Kuźnica na lata 2015 — 2020 zgodna jest w pełni zgodna z powyższymi zapisami.

Strategia jest dokumentem zrównoważanego rozwoju i jest w pełni zgodna z polityką Polski i Unii Europejskiej w zakresie zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, co przedstawiono poniżej.

Cele wynikające z polityki unijnej dotyczącej ochrony środowiska

Podstawowym dokumentem określającym cele ochrony środowiska na szczeblu Unii Europejskiej jest *VI Wspólnotowy Program Działań w Zakresie Środowiska Naturalnego*. VI EAP ustanawia wspólnotowe ramy polityki ochrony środowiska na okres od lipca 2002 r. do lipca 2012 r. Stanowi on środowiskowy wymiar wspólnotowej strategii zrównoważonego rozwoju i wytycza priorytety w dziedzinie ochrony środowiska, w szczególności:

1. zmiany klimatu;
2. przyrodę i różnorodność biologiczną;

3. zdrowie i jakość życia;

4. zasoby naturalne i odpady

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej jest wynikiem wieloletnich prac Wspólnot Europejskich zmierzających do lepszej ochrony wód poprzez wprowadzenie wspólnej europejskiej polityki wodnej, opartej na przejrzystych, efektywnych i spójnych ramach legislacyjnych. Zobowiązuje państwa członkowskie do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych w myśl zasady zrównoważonego rozwoju.

Cele *pakietu klimatyczno-energetycznego* przedstawiają się następująco:

- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych przynajmniej o 20% w 2020 r. w porównaniu do bazowego 1990 r. i 30% zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych w 2020 r. w UE w przypadku, gdyby uzyskano światowe porozumienie co do redukcji gazów cieplarnianych
- zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii końcowej do 20% w 2020 r., w tym 10% udziału biopaliw w zużyciu paliw pędnych
- zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20% do 2020 r. w porównaniu do prognozy zapotrzebowania na paliwa i energię

Cele strategiczne gminy Kuźnica, zapisane w strategii są zgodne z celami polityki unijnej.

Cele wynikające z polityki zrównoważonego rozwoju Polski

Cele i instrumenty sformułowane na szczeblu wspólnotowym zostały w przewadze przeniesione do *Polityki Ekologicznej Państwa* w latach 2009–2012 z perspektywą do roku 2016. Priorytety tego dokumentu obejmują:

- kierunki działań systemowych,
- ochrona zasobów naturalnych,
- poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Cele strategiczne gminy Kuźnica, zapisane w strategii są zgodne z celami *Polityki Ekologicznej Państwa*.

W Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego przyjęto trzy główne cele polityki regionalnej do 2020 roku:

1. „konkurencyjność” - wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów;
2. „spójność” - budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych;
3. „sprawność” - tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Kierunki działań polityki regionalnej w ramach celu 1. obejmują:

- wzmocnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych, w tym: Warszawy – stolicy państwa;
- tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza ośrodkami wojewódzkimi;
- budowę podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne;
- zwiększanie dostępności komunikacyjnej pomiędzy regionami i wewnątrz nich.

W ramach celu 2. zidentyfikowano następujące problemy rozwojowe:

- wzmocnianie spójności w układzie krajowym;
- wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług;
- restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów;
- przewycięzanie niedogodności związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE;
- zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich.

Kierunki działań podejmowane w ramach celu 3. obejmują:

- wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej;
- jakość zarządzania i terytorialne ukierunkowanie polityk publicznych;
- przebudowę i wzmocnienie koordynacji w wieloszczeblowym zarządzaniu;
- wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego.

Cele strategiczne gminy Kuźnica, zapisane w strategii są zgodne z celami KSRR. Założenia *Narodowego Planu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej* określają cel główny jako:

Rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju kraju;

oraz cele szczegółowe:

- 1) Rozwój niskoemisyjnych źródeł energii,

- 2) Poprawa efektywności energetycznej,
- 3) Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami,
- 4) Rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych,
- 5) Zapobieganie powstawaniu oraz poprawa efektywności gospodarowania odpadami,
- 6) Promocja nowych wzorców konsumpcji.

Cele strategiczne gminy Kuźnica, zapisane w strategii są zgodne z celami *Narodowego Planu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej* gmina rozpoczęła pracę nad opracowaniem dokumentu - Gminny Plan Gospodarki Niskoemisyjnej.

Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego zakłada następujące cele główne:

1. Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska.
2. Zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych.
3. Wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów.

Założenia i cele strategiczne gminy Kuźnica, zapisane w strategii są zgodne z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego.

Cele ogólne *Programu Ochrony Środowiska Gminy Kuźnica* to:

- Zachowanie, odtwarzanie i przywracanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych.
- Przywracanie równowagi przyrodniczej na obszarach rolniczych.
- Ochrona zasobów i poprawa jakości wód podziemnych i powierzchniowych.
- Racjonalne użytkowanie kopalin, gleb i powierzchni ziemi oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.
- Zmniejszenie obciążenia środowiska odpadami.
- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego.
- Poprawa klimatu akustycznego.
- Minimalizacja zagrożeń ze strony promieniowania elektromagnetycznego.

- Ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków.
- Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Wymienione cele realizowane będą poprzez zadania o charakterze organizacyjno – prawnym i inwestycyjnym w następujących obszarach:

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego;
- poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych;
- działania systemowe.

Założenia i cele strategiczne gminy Kuźnica, zapisane w strategii są zgodne z Programem Ochrony Środowiska Gminy Kuźnica oraz pozostałymi gminnymi dokumentami planistycznymi.

9. Procedury wdrażania, monitoringu, ewaluacji, aktualizacji i promocji Strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Kuźnica na lata 2015-2020 została zatwierdzona i przyjęta do realizacji uchwałą Rady Gminy Kuźnica i przekazana do realizacji dla Wójta Gminy. Jej wdrażaniem zajmą się pracownicy Urzędu Gminy, którzy będą realizowali projekty inwestycyjne określone w programie. Ich realizacja będzie zgodna z zasadami polityki Unii Europejskiej. Pracownicy zajmą się:

- przygotowaniem wniosków aplikacyjnych i wszystkich niezbędnych dokumentów, załączników i pozwoleń,
- przygotowaniem dokumentacji technicznej projektów,
- obsługą finansową projektów,
- monitorowaniem realizacji projektów,
- składaniem sprawozdań z ich realizacji.

Monitorowanie realizacji Strategii prowadzone będzie również przez pracowników Urzędu Gminy. Będą oni na bieżąco prowadzili nadzór nad realizacją projektów. Mają oni dostęp do wszystkich niezbędnych danych dotyczących kontrolowania zmian wskaźników osiągnięć określonych w Strategii. Badając zmiany wskaźników będą na bieżąco oceniali prawidłowość realizacji dokumentu. Dane te będą przekazywane dla Wójta. Na każdej sesji Rady Gminy Wójt składa Radnym oraz Sołtysom oraz zaproszonym przedstawicielom przedsiębiorców, dyrektorów jednostek samorządowych i mieszkańcom gminy informacje ze swoich prac. W tym też sprawozdaniu będą informacje o wdrażaniu Strategii i realizacji projektów określonych przez ten dokument. Ponadto jeden - dwa razy do roku odbywają się zebrania wiejskie, na których również będzie omawiane wdrażanie Strategii i realizacja projektów z nią związanych. W czasie tych sesji i spotkań wszystkie zainteresowane strony będą mogły zgłaszać zwoje wnioski i uwagi związane z realizacją Strategii, a także zgłaszać do niej ewentualne zmiany, które będą musiały być zatwierdzone przez Radę Gminy.

Sposoby oceny - ewaluacja

Istota oceny Strategii polega na prowadzeniu stałych obserwacji, dokonywania systematycznych pomiarów, określaniu narzędzi pomiarów przebiegu procesów, które nas interesują. Strategia ma na celu wspomagać zrównoważony rozwój gminy. Stosownie do tych dwóch funkcji powstaje zasadne wyróżnienie dwóch sfer jej obserwacji i oceny. Jedną sferą jest obserwacja Strategii jako dokumentu programowania działań wspomagających rozwój z całą logiką uzasadniania tych działań, drugą zaś jest obserwacja i ocena wdrażania działań w życie.

Wzorcem dla oceny mogą być wskaźniki oceny realizacji zadań. Wskaźniki te można podzielić na trzy podgrupy:

- **Wskaźniki produktu** - opisujące rozmiar podejmowanych przedsięwzięć w ramach danego projektu.
- **Wskaźniki rezultatu** - związane z bezpośrednimi i natychmiastowymi efektami przedsięwzięcia (projektu). Informują one o zmianach, jakie nastąpiły tuż po wdrożeniu danego przedsięwzięcia. Efekty bezpośrednie mogą być mierzone wartościowo i ilościowo.
- **Wskaźniki oddziaływania** - opisujące efekty odległe w czasie lub efekty pośrednie nie ograniczające się do korzyści beneficjentów (korzyści zewnętrzne). Pomiar tego typu efektów pośrednich jest tylko częściowo możliwy na wybranych przykładach, dających się zidentyfikować i zmierzyć. Całość efektów pośrednich może nie być jednoznacznie określona, może być jednak szacowana.

Wskaźniki oceny projektowanych przedsięwzięć powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne - umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne. Stworzenie w miarę pełnego indeksu wskaźników oceny projektów może stanowić podstawę do określenia monitorowania całego Programu.

Lista przykładowych wskaźników:

- km zmodernizowanych dróg
- % skanalizowania gminy
- liczba zmodernizowanych obiektów
- liczba obiektów po termomodernizacji
- km melioracji wodnych

- km kanalizacji deszczowej
- liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk
- zmodernizowana oczyszczalnia ścieków
- liczba nowych przyzagrodowych oczyszczalni ścieków
- % zmniejszenia zanieczyszczenia atmosferycznego
- wzrost świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży
- wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa dorosłego
- liczba nowopowstałych gospodarstw ekologicznych
- liczba miejsc noclegowych
- liczba kwater agroturystycznych
- liczba organizacji pozarządowych
- liczba nowopowstałych przedsiębiorstw
- liczba zmodernizowanych kotłowni
- liczba zmodernizowanych kotłowni z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii
- wzrost wielkości terenów leśnych – w ha.

By wskaźniki mogły być realne, trafnie dobrane, mierzalne, należy przy ich doborze znać dane wyjściowe.

Promocja - sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Realizacja działań w ramach Strategii nie będzie możliwa bez partnerstwa publiczno – społecznego. Szczególnie istotny jest udział społeczności lokalnej gminy poprzez działania organizacji pozarządowych, w tym wspierających ochronę środowiska, instytucji oświatowych, kulturalnych i lokalnego biznesu. Podstawą współpracy będzie partnerstwo. Inicjowanie współdziałania władz publicznych, organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej należy do władz samorządowych. Współdziałanie powinno opierać się na płaszczyźnie współpracy dla dobra mieszkańców gminy. Działania władz samorządowych będą upubliczniane, a wyniki prac prezentowane mieszkańcom na zebraniach sołeckich i zebraniach mieszkańców.

Promocja - Public Relations

Główne uwarunkowania społeczne Strategii to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw. Polska w 2003 roku ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz o dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska z 1999 r., podpisaną w Aarhus. Art. 7 Konwencji nakazuje zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu Programów i programów mających znaczenie dla środowiska lokalnego i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących tych dokumentów. Są to w szczególności:

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześnie w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

Jednakże organy państwowe same podejmują decyzję co do szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków oraz terminu i czasu trwania konsultacji społecznych.

Niniejszy dokument został opracowany z uwzględnieniem powyższych przepisów prawnych. Informacje szczególnie istotne zostaną zaprezentowane w lokalnych mediach i na zebraniach gminnych.

Strategia przygotowana została z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego.

10. Konsultacje społeczne Strategii

Na etapie opracowywania projektu dokumentu, po zebraniu danych statystycznych, zebrano listę potencjalnych zadań od instytucji, organizacji społecznych oraz Urzędu Gminy. Następnie zorganizowano spotkanie otwarte na terenie gminy - warsztaty prowadzone przez opracowującego Strategię z udziałem mieszkańców, władz i różnych przedstawicieli środowisk lokalnych, w celu wspólnego wypracowania analizy SWOT, misji, potencjalnej listy zadań.

Opracowany projekt Strategii został wyłożony do konsultacji społecznych w Urzędzie Gminy, u sołtysów oraz na stronie internetowej urzędu, wraz z wyznaczonym terminem na wnoszenie pisemnych uwag.

Rekomendacje dla wprowadzenia uwag oraz uzasadnienie dla uwag niewprowadzonych zostały wypracowane - przedyskutowane z przedstawicielami władz gminy określając, które z nich zostaną uwzględnione. Następnie przygotowano propozycje zmian do projektu na Sesję Rady gminy wraz uzasadnieniem dla uwag niewprowadzonych.